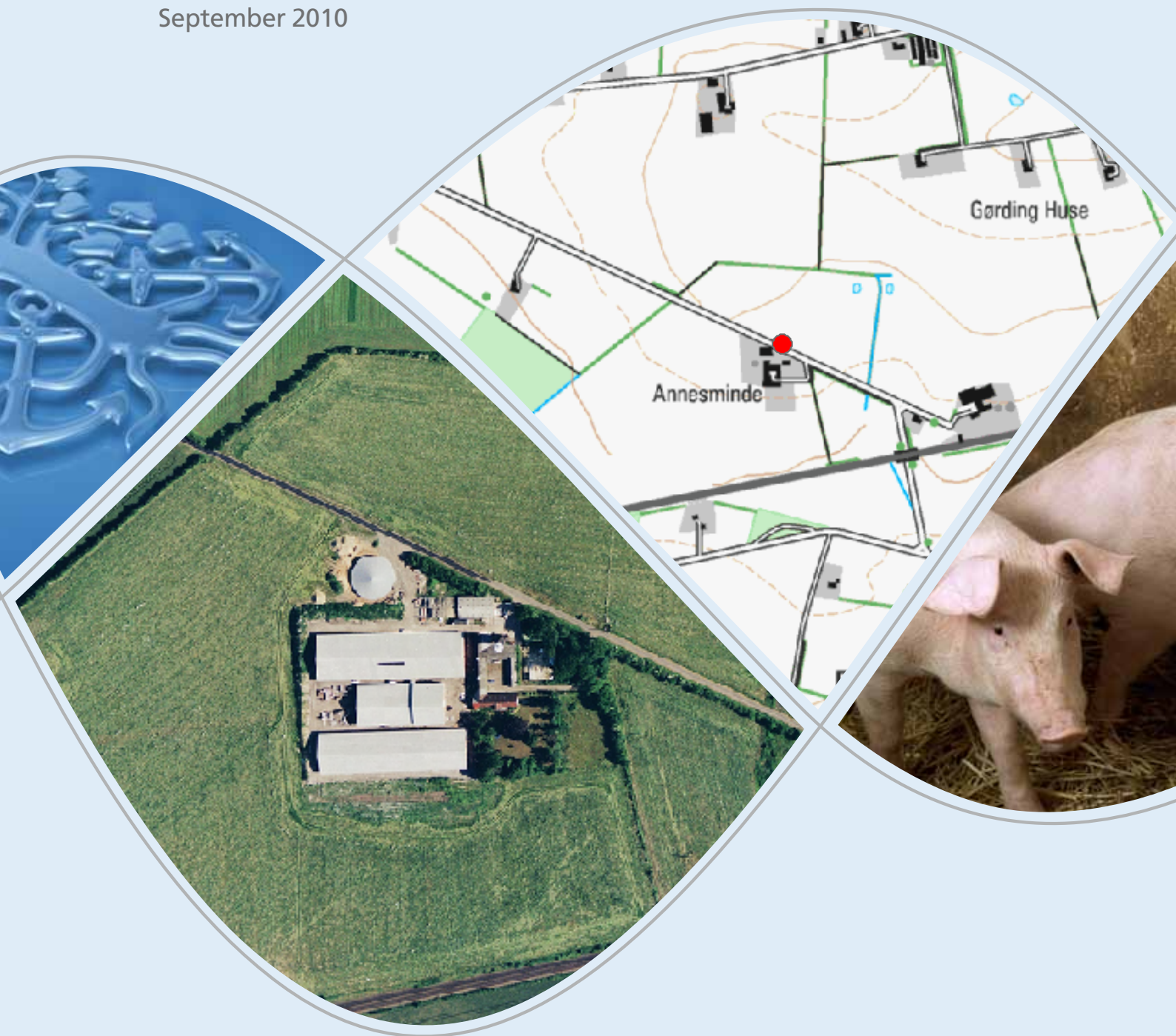

Miljøgodkendelse

Udvidelse af svinebesætning
Annesmindevej 1, 6690 Gørding

September 2010

Teknik & Miljø

Esbjerg Kommune

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	2
GODKENDELSE TIL UDVIDELSE AF HUSDYRPRODUKTION	3
EJENDOMS- OG BEDRIFTSOPLYSNINGER	3
FORUDSÆTNINGER OG VILKÅR.....	3
Vilkår for husdyrbrugets anlæg.....	3
Vilkår for husdyrbrugets udbringningsarealer	8
Generelle vilkår	8
RETSBESKYTTELSE OG REVURDERING.....	9
MEDDELELSESPLIKT – ANLÆG OG AREALER.....	9
ØVRIGE FORHOLD	10
OFFENTLIGGØRELSE.....	10
KLAGEVEJLEDNING	11
MILJØTEKNISK BESKRIVELSE OG VURDERING	12
INDLEDNING	12
BESKRIVELSE OG VURDERING AF DET ANSØGTE PROJEKT.....	12
Husdyrbrugets beliggenhed.....	12
Besætningens størrelse	15
Driftsbygningerne	15
Gødningsproduktion	17
Udbringningsarealer	18
Energi- og vandforbrug.....	20
Råvarer og hjælpestoffer	21
Affald	21
Spildevand.....	21
PROJEKTETS PÅVIRKNINGER AF OMGIVELSERNE – LUGT, STØJ, MM.	22
Lugt	22
Støj og transport	24
Støv, fluer og skadedyr	26
Lys.....	26
Driftsforstyrrelser og uheld	26
Landskab og kulturmiljø.....	27
PROJEKTETS PÅVIRKNINGER AF OMGIVELSERNE – NATURMÆSSIGE FORHOLD.	28
Ammoniakupåvirkning af naturområder.....	29
Nitrat til overfladevand – marine områder, vandløb og søer	46
Fosfor til overfladevand – marine områder, vandløb og søer.....	48
Nitrat til grundvand - nitratfølsomme vandindvindingsområder.....	51
BEDST TILGÆNGELIGE TEKNOLOGI (BAT).....	51
OPHØR	55
ALTERNATIVE MULIGHEDER	55
BEMÆRKNINGER I FORBINDELSE MED INDLEDENDE ANNONCERING AF DET ANSØGTE PROJEKT	55
HØRING	56
SAMLET VURDERING	57
BILAG 1	58
BILAG 2:	59
BILAG 3	62

Indledning

Miljøgodkendelsen fastlægger de vilkår, der skal gælde for en udvidelse af husdyrproduktionen på Annesmindevej 1 i Esbjerg Kommune. Vilkårene sikrer, at udvidelse og drift af husdyrbruget kan ske uden at påvirke miljøet væsentligt.

Miljøet skal i denne sammenhæng forstås som omgivelserne i bred forstand, herunder befolkning, flora og fauna, vandmiljø, landskab og kulturhistorie samt ressourceforbrug.

I forbindelse med udarbejdelsen af miljøgodkendelsen, har Esbjerg Kommune lavet en miljøteknisk beskrivelse og vurdering af det ansøgte projekt. Denne danner baggrund for afgørelsen om miljøgodkendelse, herunder de stillede vilkår.

Ansøgningen om miljøgodkendelse har været offentliggjort i Bramming Ugeavis den 9. december 2008. Offentligheden har hermed haft mulighed for at komme med forslag og bemærkninger til projektet, samt anmode om at få tilsendt udkast til afgørelse når denne foreligger. Kommunen har i forbindelse med annonceringen modtaget bemærkninger til projektet. Der er nærmere redegjort for de indkomne bemærkninger i den miljøtekniske beskrivelse og vurdering.

Forslaget til miljøgodkendelse har været i offentlig høring i perioden fra den 14. juli 2010 til den 25. august 2010. I forbindelse med den offentlige høring er der kommet bemærkninger fra Hejrskovvej 1 og Fonagervej 1. De indkomne bidrag, og Esbjerg Kommunes bemærkninger til disse, fremgår af den miljøtekniske beskrivelse og vurdering side 57.

Godkendelse til udvidelse af husdyrproduktion

Esbjerg Kommune har afgjort, at svinebruget på Annesmindevej 1, 6690 Gørding kan udvidelse og etablering ske som ansøgt.

Godkendelsen omfatter

- En udvidelse af dyreholdet fra 450 til 700 søer, fra 11.250 til 19.600 smågrise, fra 2.040 til 4.000 slagtesvin og fra 0 til 5450 polte. Dette svarer til en udvidelse fra 208,96 dyreenheder til 451,33 dyreenheder.
- Etablering af gyllebeholder på 4.500 m³ i det åbne land.

Godkendelsen meddeles efter § 12 stk. 2 i lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, idet Esbjerg Kommune vurderer at:

- Der er truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik,
- Husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne, samt
- Udvidelse og drift af husdyrbruget ikke medfører væsentlige virkninger på miljøet

Godkendelsen omfatter samtlige landbrugsmæssige aktiviteter på ejendommen, herunder drift af husdyrbrugets anlæg samt udspretningsarealer.

Der er nærmere redegjort for de vurderinger der ligger til grund for afgørelsen i vedlagte miljøtekniske beskrivelse og vurdering.

Ejendoms- og bedriftsoplysninger

Godkendelsen gives til husdyrbruget beliggende Annesmindevej 1, matrikel nr. 5a Stårup By, Gørding. Ejendomsnummeret er 307663. Bedriftens CVR nr. er 16808598 og CHR nr. er 44096. Husdyrbruget ejes og drives af Niels Pedersen, Møllevej 3, 6670 Holsted.

Forudsætninger og vilkår

Esbjerg kommune forudsætter, at projektet gennemføres og drives som beskrevet i ansøgningen. Godkendelsen meddeles på vilkår, der sikrer at kravene i § 27 og § 29 i lov om miljøgodkendelse, mv. af husdyrbrug opfyldes.

Der stilles følgende vilkår til hhv. husdyrbruget anlæg, husdyrbrugets arealer, samt generelle vilkår for husdyrbruget.

Vilkår for husdyrbrugets anlæg

Husdyrproduktion

1. Husdyrholdet skal være sammensat og staldindretningen udført som beskrevet nedenfor:

	Antal årsdyr	Antal producerede dyr	DE
Søer, løbe-drægtighedsstald med	700		113,7

delvis spaltegulv			
Søer, farestald med kassestier og delvis spaltegulv	700		49,1
Smågrise, toklimastald med delvis spaltegulv 7,2 -30 kg		19.600	90,5
Slagtesvin, delvis spaltegulv 50-75 % 30-102 kg		4.000	102,7
Polte, delvis spaltegulv 50-75 % 30-85 kg		5.450	95,4
I alt			451,3

2. Det maksimale dyrehold beregnet som et gennemsnit i perioden 1. august til 31. juli må ikke overstige 451,3 dyreenheder.
3. Bedriften skal underrette tilsynsmyndigheden når besætningen er nået op på 451,3 dyreenheder.

Indretning og drift

4. Ændringer i ejerforhold, eller hvem der er ansvarlig for husdyrbruget, skal meddeles Esbjerg Kommune.
5. Husdyrbruget skal placeres, indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der er beskrevet i miljøgodkendelsen og det tilhørende ansøgningsskema nr. 3216 version 8, og med de ændringer der fremgår af godkendelsens vilkår.
6. Husdyrbruget og dens omgivelser skal renholdes så det ikke giver anledning til gener for omgivelserne.

Foder

7. Der skal anvendes fasefodring til smågrise, slagtesvin og søer.
8. Foderopbevaring skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr.
9. Foderblandingerne skal være tilsat fytase, svarende minimum til producentens anbefalede mængde.

Husdyrgødning

10. Overpumpning af gylle fra gyllebeholder til gyllevogn og lign skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og der tages størst muligt hensyn til omgivelserne.
11. Påfyldning af gyllevogne og lignende skal enten foregå på en plads med afløb til opsamlingsbeholder for flydende husdyrgødning eller med gyllevogne som har påmonteret pumpe og returløb. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter, at perioden med daglig påfyldning af gylle er afsluttet. Pladsen skal mindst have tæthed og faldforhold svarende til kravene i Landbrugets Byggeblad nr. 103.11-2.
12. Rørføring til ekstern gyllebeholder skal etableres i henhold til byggeblad 103.05-04.

13. Al gylle på ejendommen skal separeres.
14. Gyllesepareringsanlægget skal serviceres årligt. Skriftlig serviceaftale og årsrapporter skal kunne forevises ved miljøtilsyn.
15. Fiberdelen af det separerede gylle skal afsættes til fast aftager. Der skal foreligge en kontrakt hvoraf det fremgår hvor mange dyreenheder aftager modtager samt opgørelse over leveret kg N og kg P. Kontrakten skal mindst have 1 års opsigelse.

Energi- og vandforbrug

16. Der skal foretages en kvartalvis registrering af vand- og energiforbrug for at holde fokus på forbruget og muligheden for at reducere dette.

Råvarer og hjælpestoffer

17. Olietanke skal drives jf. Miljøministeriets gældende bekendtgørelse om indretning, etablering og drift af olietanke mv. (På godkendelsestidspunktet Bekendtgørelse nr. 724 af 8. juli 2008).
18. Ved håndtering af brændstof, smøremidler og kemikalier må der ikke opstå spild med deraf følgende risiko for forurening af jord og grundvand.
19. Tankning af diesel skal til enhver tid ske på en plads med fast og tæt bund således at spild kan opsamles, og der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
20. Opbevaring af olier og kemikalier skal ske i overensstemmelse med Esbjerg Kommunes forskrift for opbevaring af olie- og kemikalier.

Affald

21. Opbevaring af olie- og kemikalieaffald skal ske i overensstemmelse med Esbjerg Kommunes forskrift for opbevaring af olie- og kemikalier.
22. Bortskaffelse af olie- og kemikalieaffald og øvrigt affald skal ske i overensstemmelse med Esbjerg Kommunes til enhver tid gældende regulativer.

Ammoniakfordampning

23. Gyllebeholderne skal have fast overdækning. (Efter endt omrøring og udkørsel skal flydedug/telt lukkes igen umiddelbart efter). Skader på den faste overdækning skal repareres, således overdækningen er helt tæt.
24. Luftrensningsanlægget skal have en drifteffekt svarende til nedenstående

Luftrensning	Drifteffekt
Smågrisestald	65 %
Slagtesvinestald	66%
Løbe/drægtighedsstalden	70%

Dette skal kunne dokumenteres ved miljøtilsyn.

25. For at sikre en kontinuerlig drift og funktion af anlægget må tryktabet over luftrenseren max. forøges med 10 %. Tryktabet skal aflæses en gang om ugen og noteres i logbog.
26. Der skal foreligge en fast serviceaftale, med en uvildig fagekspert, af luftrensningsanlægget, hvor kontrol af drifteffekten og kalibrering af pH-målere skal foretages mindst 2 gange om året.
27. Der skal føres logbog over vand- og syreforbrug i luftrensningsanlægget.
28. Der skal til enhver tid kunne fremlægges dokumentation for indkøb af svovlsyre i form af fakturaer opbevaret i 5 år. Der anvendes ca. 3 kg koncentreret svovlsyre (96 %) pr. kg opsamlet NH₃.

Spildevand

29. Drikkevandssystemet skal drives og vedligeholdes således at unødigt spild undgås i videst muligt omfang.

Lugt

30. Husdyrbrugets drift må ikke give anledning til lugtgener som af tilsynsmyndigheden vurderes at være væsentlige for området.
31. Der må maksimalt være op til 2450 smågrise, 1000 slagtesvin (30-102 kg), 1160 polte (30-85 kg), 180 søer i farestalden og 606 søer i løbe- og drægtighedsstalden ad gangen.
32. Den samlede svineproduktion må maksimalt give anledning til en lugtemission på 79.783 OUE/s.
33. Luftafkastet fra hver af staldene skal føres mindst 1,5 m over bygningernes kip på fare- og drægtighedsstalden og 2,5 m over kip på smågrise-, polte- og slagtesvinestalden
34. Ventilationsanlægget skal indrettes og vedligeholdes således, at der kan opretholdes en afkasthastighed mellem 3,3-3,8 m/sek.

Transport

35. Transport af gylle gennem Gørding by skal foregå med lastbil.

Støj

36. Husdyrbrugets bidrag til støjbelastningen målt i dB (A) må i ethvert punkt på opholdsarealer ved boliger i det åbne land ikke overstige følgende værdier.

	Tidsrum	max. lydniveau
Mandag – fredag	kl. 07.00 – 18.00	55 dB(A)
	kl. 18.00 – 22.00	45 dB(A)
	kl. 22.00 – 07.00	40 dB(A)
Lørdag	kl. 07.00 – 14.00	55 dB(A)
	kl. 14.00 – 22.00	45 dB(A)

Søn- og helligdage	kl. 22.00 – 07.00	40 dB(A)
	kl. 07.00 – 22.00	45 dB(A)
	Kl. 22.00 – 07.00	40 dB(A)

Maksimalværdien af støjniveauet om natten (kl. 22.00 - 07.00) må ikke overstige 55 dB (A) i ethvert punkt på opholdsarealer ved boliger i det åbne land.

37. Husdyrbruget skal på tilsynsmyndighedens forlangende dokumentere, at ovennævnte er overholdt. En sådan dokumentation kan højst kræves én gang årligt. Dokumentationen skal ske under forhold, hvor husdyrbrugets er i fuld normal drift.
38. Dokumentationen skal ske i form af resultatet af en støjmåling udført som beskrevet i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5 og 6/1984 eller af beregninger udført efter den nordiske beregningsmetode for ekstern støj fra virksomheder, jf. Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1993. Er dokumentationen udført som beregning, skal den indeholde de oplysninger om beregningsforudsætningerne, som er nødvendige for vurdering af rigtigheden af beregningsresultaterne. Som udgangspunkt accepteres en ubestemthed på de målte eller beregnede støjbelastninger på max. +/- 3 dB(A).)
39. Målingerne eller beregningerne skal foretages af et målefirma / institut, som er uvildigt, og akkrediteret af DANAK eller godkendt af Miljøstyrelsen til "Miljømåling - ekstern støj".

Støv

40. Driften af husdyrbrugets anlæg må ikke medføre væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.

Skadedyr

41. Der skal overalt på ejendommen udføres og dokumenteres en effektiv flue- og skadedyrsbekæmpelse i overensstemmelse med de til enhver tid nyeste retningslinier fra Statens Skadedyrslaboratorium.
42. Opbevaring af foder skal ske på sådan en måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter mv.).

Lys

43. For at undgå lysgener skal lyset slukkes når det ikke er påkrævet for produktionen eller af dyrevelfærdsmæssige årsager.

Landskabelige værdier

44. Gyllebeholderen skal fjernes når den ikke længere er i drift.
45. Der skal etableres afskærmende beplantning omkring nordsiden af gyllebeholderen. Beplantning skal udføres som et 5-rækket hegn. Hegnet skal bestå af hjemmehørende danske træer og buske, gerne egnskarakteristiske. Hegnet skal være etableret senest 1 år efter gyllebeholderens opførelse.
46. Trekantsarealet vest for gylletanken skal beplantes med hjemmehørende danske træer og buske.
47. Gyllebeholderen skal graves så langt ned i jorden som de stedlige- og tekniske forhold tillader.
48. Såfremt der anvendes teltdug som overdækning, skal denne så vidt muligt holdes i mørke nuancer.
49. Afstanden mellem jorddige og gyllebeholder skal være mindst 15 m.

Vilkår for husdyrbrugets udbringningsarealer

Arealer

50. Der må kun udbringes husdyrgødning på de aftalearealer der fremgår af kort 3a og 3b samt tabel 4.1.3 i ansøgningen.

Generelle vilkår

Egenkontrol

51. Husdyrbruget skal føre registreringer over den til enhver tid gældende husdyrproduktion på ejendommen. Registreringerne kan bestå af gødningsregnskaber, slagteriafregninger eller lign. Denne registrering skal ved miljøtilsynets besøg på husdyrbruget kunne forevises som dokumentation for godkendelsens bestemmelse om husdyrholdets størrelse (vilkår 1).

Uheld

52. Der skal udarbejdes en beredskabsplan som fastlægger, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, som kan medføre påvirkning af omgivelserne. Beredskabsplanen skal som minimum indeholde:
  - Procedurer, som beskriver relevante tiltag med henblik på "at stoppe uheldet" og begrænse udbredelsen.
  - Oplysninger om hvilke eksterne/interne personer og myndigheder, der skal alarmeres og hvordan.
  - Kortbilag over bedriften med angivelse af miljøfarlige stoffer, afløbs- og drænsystemer og vandløb mm.

- En opgørelse over materiel der er tilgængeligt på husdyrbruget, eller som kan skaffes med kort varsel, der kan anvendes i forbindelse med afhjælpning, inddæmning og opsamling af spild/lækage, som kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø.

53. Beredskabsplanen skal revideres årligt og skal kunne forevises ved miljøtilsyn på ejendommen. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften.

Ophør

54. Ved ophør af bedriften skal produktionsanlæg, husdyrgødnings- og foderopbevaringsanlæg tømmes og rengøres grundigt. Al miljøfarligt affald skal bortskaffes for egen regning efter den til enhver tid gældende lovgivning.

Krav til udnyttelse af godkendelse og revurdering

55. Husdyrbruget skal være bragt i overensstemmelse med de i godkendelsen nævnte vilkår inden fristen for udnyttelsen af denne miljøgodkendelse.

56. Godkendelsen bortfalder såfremt den ikke er udnyttet inden 2 år fra godkendelsens meddelelse. Det betyder, at udvidelsen skal være gennemført og i drift inden 2 år.

57. Hvis en del af godkendelsen ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år, bortfalder den del af godkendelsen, der ikke har været udnyttet de seneste 3 år.

Retsbeskyttelse og revurdering

Med denne miljøgodkendelse følger 8 års retsbeskyttelse.

Vilkårene kan dog til enhver tid ændres efter reglerne i Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug § 40 stk. 2, hvis der er fremkommet nye oplysninger om forureningens skadelige virkning, hvis forureningen medfører skadevirkninger, der ikke kunne forudses ved godkendelsens meddelelse, eller hvis forureningen i øvrigt går ud over det, som blev lagt til grund ved godkendelsens meddelelse.

Husdyrbrugets miljøgodkendelse skal regelmæssigt og mindst hvert 10. år tages op til revurdering jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug. Den første regelmæssige revurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage første revurdering i 2018.

Meddelelsespligt – anlæg og arealer

Kommunens godkendelse gælder for det konkrete projekt. Hvis der sker ændringer i grundlaget for kommunens vurdering, skal der indsendes en ny ansøgning til kommunen. Dette gælder for eksempel ændringer i forhold til det ansøgte dyrehold, staldanlæg og udbringningsarealer. Esbjerg Kommune skal have lejlighed til at vurdere, hvorvidt udvidelsen/ændringen kræver en ny godkendelse eller om udvidelsen/ændringen kan ske indenfor rammerne af denne godkendelse

Ændringer af udbringningsarealet for den kommende planperiode skal anmeldes til kommunen, senest 1. august jf. § 15 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug. Kommunen vurderer hvorvidt de nye arealer er mere sårbare. Kommunens tilkendegivelse gives inden 1. oktober, hvorefter anmeldelsen evt. kan trækkes tilbage, eller der kan fremsendes en ny. En ny anmeldelse skal i givet fald være kommunen i hænde senest 15. oktober. Hvis kommunen har indsigelser imod de nye arealer meddeles det inden 31. december.

Øvrige forhold

Afgørelsen omfatter alene forholdet til lov nr. 1572 af 20. december 2006 om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Øvrige relevante tilladelser og godkendelser skal indhentes særskilt.

Kommunens miljøgodkendelse gælder for det konkrete projekt. Husdyrbruget må ikke udvides eller ændres bygnings- eller driftsmæssigt på en måde der indebærer forøget forurening før udvidelsen eller ændringen er godkendt i henhold til lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Hvis der sker ændringer i grundlaget for kommunens vurdering, skal du indsende en ny ansøgning til kommunen. Esbjerg Kommune skal have lejlighed til at vurdere, hvorvidt udvidelsen/ændringen kræver en miljøgodkendelse eller om udvidelsen/ændringen kan ske indenfor rammerne af denne miljøgodkendelse.

Etablering af nye anlæg må ikke igangsættes, før der er givet en byggetilladelse fra Esbjerg Kommune.

Husdyrbruget skal til enhver tid leve op til de gældende regler i love og bekendtgørelser, uanset at de nævnte krav og regler kan være en skærpelse af denne godkendelses vilkår.

Offentliggørelse

Afgørelsen om miljøgodkendelse annonceres den 28. september 2010 i Bramming Ugeavis.

Klagevejledning

Afgørelsen kan påklages til Miljøklagenævnet. Klageberettigede er ansøgeren, Miljøministeren, Sundhedsstyrelsen og enhver, der har en individuel, væsentlig interesse i sagens udfald.

Eventuel klage over godkendelsen skal indsendes skriftlig til Esbjerg Kommune, Torvegade 74, 6700 Esbjerg. Klagen skal være modtaget senest ved kontortids ophør den 26. oktober 2010, der er dagen for klagefristens udløb.

Hvis afgørelsen påklages, vil det straks blive meddelt ansøgeren.

Denne afgørelse kan inden 6 måneder fra meddelelsesdato indbringes til domstolsafgørelse.

Udnyttelse af godkendelsen

Miljøgodkendelsen er blandt andet givet på vilkår, der regulerer de landskabelige værdier (vilkår nr. 44-49). Derfor kan du jf. § 81 i Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug, først udnytte godkendelsen efter klagefristens udløb. En eventuel klage har opsættende virkning og du kan først udnytte godkendelsen når Miljøklagenævnet har truffet endelig afgørelse i sagen.

Miljøteknisk beskrivelse og vurdering

Indledning

Denne miljøtekniske beskrivelse og vurdering af det ansøgte projekt, danner baggrund for forslaget til miljøgodkendelse for udvidelse af husdyrproduktion på Annesmindevej 1, 6690 Gørding. Den miljøtekniske beskrivelse og vurdering beskriver og vurderer de miljøpåvirkninger af omgivelserne, som udvidelsen og driften af det ansøgte projekt giver anledning til.

Miljø skal i denne sammenhæng forstås som omgivelserne i bred forstand, herunder befolkning, flora og fauna, vandmiljø, landskab og kulturhistorie samt ressourceforbrug

Vurderingerne er foretaget med udgangspunkt i de beskyttelsesniveauer og retningslinier, der er indeholdt i husdyrloven med tilhørende bekendtgørelse og vejledning.¹ Påvirkningen af omgivelserne er beskrevet og vurderet dels i forhold til de anlægsnære påvirkninger (lugt, støj mm), dels i forhold til de naturmæssige forhold (natur, vandmiljø mm.).

Beskrivelse og vurdering af det ansøgte projekt

Niels Pedersen, Møllevej 3, 6670 Holsted ønsker at udvide sin svinebesætning på Annesmindevej 1, 6690 Gørding fra 209,0 dyreenheder (DE) til 451,3 DE. I forbindelse med produktionsudvidelsen ansøges om at etablere en gyllebeholder i det åbne land på 4500 m³. Gyllebeholderen ønskes etableret syd for jernbanen.

Byggeriet forventes påbegyndt snarest. Besætningen forventes øget til 451,3 dyreenheder over en 1 årig periode.

På vegne af ansøger har Jysk Landbrugsrådgivning den 20.02.2008 indsendt ansøgning om miljøgodkendelse af en udvidelse af husdyrproduktionen på Annesmindevej 1. Der er ansøgt via det it-baserede ansøgningssystem på www.husdyrgodkendelse.dk.

I forbindelse med behandlingen af ansøgningen har der været behov for supplerende oplysninger. Der har været mailkorrespondance med ansøgers konsulent og ansøgningsskemaet er revideret og genindsendt løbende. Det endelige ansøgningsskema (nr. 3216 version 8) er indsendt den 31.05.2010. Den miljøtekniske beskrivelse og vurdering er foretaget med baggrund i det sidst indsendte ansøgningmateriale. Denne ansøgning omhandler drift af husdyrproduktionen, da der i ansøgningen kun er aftalearealer. Disse aftalearealer drives af Mosevang I/S og Torben V Pedersen Landbrug.

Husdyrbrugets beliggenhed

Husdyrbruget er beliggende i landzone i område "07.00 – Det åbne land" i Bramming Kommuneplan 2005-2016. Placeringen fremgår af kort 1.

---

¹ Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug (Lov nr. 1572 af 20. december 2006); bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug (bekendtgørelse nr. 294 af 31. marts 2009), Miljøstyrelsens vejledning om tilladelse og godkendelse af husdyrbrug (december 2006) samt Miljøstyrelsens supplerende vejledning om fastsættelse af yderligere vilkår efter § 29 i husdyrloven (december 2007).

Husdyrbruget ligger ca. 570 m fra eksisterende byzoneområde (Gørding).
Husdyrbruget ligger endvidere ca. 275 m fra område der i lokalplan 02.83.13, der er udlagt til rekreative formål.

Nærmeste nabo Hejrskovvej 1 er beliggende ca. 250 m fra husdyrbruget.

Husdyrbruget opfylder afstandskravene i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug:

- §§ 6 og 20: Afstande til nabobebyggelse, byzone- eller sommerhusområde, samlet bebyggelse og blandet bolig og erhverv mv.
- § 7: Afstande til beskyttede naturtyper (højmose, lobeliesø, hede > 10 ha, overdrev > 2,5 ha uden for internationale beskyttelsesområder samt heder, overdrev og ammoniakfølsomme søer beliggende inden for international naturbeskyttelsesområder).
- § 8: Afstandskrav til vandløb, vandindvindinger, offentlig og privat fællesvej, naboskel og egen beboelse.

Det ansøgte projekt er omfattet af § 20 i Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug m.v. da anlægget ligger mindre end 300 m fra arealer, der ifølge lokalplan 02.83.13, er udlagt til rekreativt område. Det betyder, at det ved vurdering af ansøgningen skal sikres, at risikoen for forurening eller væsentlige gener for omgivelserne begrænses. Vurdering af evt. gener for omboende fremgår af den miljøtekniske beskrivelse og vurdering under emnerne lugt-, støj-, støv-, flue- og lysgener, affaldsproduktion m.v.

Den nye gyllebeholder er ansøgt om at blive placeret syd for ejendommen, på den anden side af jernbanen. Den ansøgte placering skyldes at der ønskes adgang til udspretningsarealerne øst for ejendommen, uden at skulle køre igennem Gørding by. Ved en placering ved ejendommen er det nødvendigt at køre igennem Gørding by, da det ikke er muligt at køre under jernbanen, da bropassagerne er for trange. Opførelse af den nye gyllebeholder opfylder ikke afstandskravet på 30 m til naboskel. Ca. 25 m fra gylletanken mod syd ejer Esbjerg kommune et lille areal med tæt beplantning. Esbjerg Kommune vurderer, at den ansøgte placering, ikke vil medføre nogen væsentlig øget risiko for gener eller forurening af omgivelserne, da arealet ikke er specielt følsomt, dispensation kan derfor gives, der stilles vilkår til afstand mellem gyllebeholder og jorddige.

På kort nr. 1 ses husdyrbrugets beliggenhed.

Kort 1. Husdyrbrugets beliggenhed

Besætningens størrelse

Det nuværende og fremtidige dyrehold på Annesmindevej 1 fremgår af tabel 1.

Dyreart	Nuværende		Fremtidig	
	Antal	DE	Antal	DE
Årssøer	450	104,7	700	162,8
Smågrise	11.250	51,9	19.600	90,5
Slagtesvin, 30-102 kg	2.040	52,4	4.000	102,7
Slagtesvin, 30-85 kg	0	0	5.400	95,4
I alt	13.740	209,0	29.750	451,3

Tabel 1: Husdyrbrugets dyrehold. Dyreenheder er beregnet efter bilag 1A i bekendtgørelse om ændring af bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. (bek. nr. 717 af 02.07.2009).

Den nuværende tilladte produktion på ejendommen svarer til 450 søer, 11.250 smågrise på 7,2-30 kg og 2.040 slagtesvin på 30-102 kg, jf. Ribe Amts afgørelse om ikke VVM-pligt meddelt den 21. februar 2005 og Bramming Kommunes accept af forhåndsansøgning dateret den 28. juni 2005.

Besætningslisten i det centrale husdyrregister (CHR) viser et dyrehold på 450 søer, gylte og orner, 2000 smågrise og 540 svin over 30 kg. Besætningslisten angiver hvilke dyr der er registreret i staldene på udtrækstidspunktet, den 31.03.2010. Nudriften er angivet korrekt og svarer til den tilladte produktion.

En eventuel produktionsfremgang anses i dette tilfælde for uproblematisk og vil kunne lovliggøres med en ansøgning om miljøgodkendelsen til en produktion på 451,3 dyreenheder.

Der stilles vilkår til husdyrbrugets maksimale produktion og til i hvilket omfang produktionen kan tillades af variere.

Driftsbygningerne

På ejendommen er der i dag stalde med et samlet areal på 7.608 m², inklusive smågrisestald, slagtesvine- og poltestald, farestald, drægtighedsstald og løbeafdeling. Derudover er der en lade, ældre driftbygninger til nedrivning samt et stuehus. Der findes en eksisterende gylletank på ejendommen og en ny ønskes opført i det åbne land.

Produktionsbygninger er fra 2005/2006 og er opført i røde teglsten og med gråt eternittag. Der opføres ikke nye bygninger i forbindelse med udvidelsen.

På ejendommen vil der efter udvidelsen være følgende bygninger, som angivet i tabel 2.

Nr.	Anvendelse	Areal / rumfang	Staldsystem
1	Stuehus	160 m ²	
2	Smågrisestald	1060 m ²	Toklimastald, delvis spaltegulv
2	Slagtesvinestald	1880 m ²	Delvis spaltegulv, 50-75 % fast gulv
2	Poltestald		
3	Farestald	1080 m ²	Kassestier, delvis spaltegulv
3	Blandeanlæg	648 m ²	
4	Løbeafdeling	705 m ²	Løsgående, delvis spaltegulv
4	Drægtighedsstald	1460 m ²	
4	Foderlade	775 m ²	
5	Gyllebeholder ny	1125m ² /4500 m ³	
6	Lade	425 m ²	
7	Ældre driftbygninger	-	
8	Gyllebeholder eksisterende	1000 m ² /3200 m ³	

Tabel 2. Bygningsforklaring

Driftsbygningernes placering fremgår af kort 2.

Kort 2. Situationsplan

I ansøgningssystemet på husdyrgodkendelse.dk har ansøger anført hvilke ændringer der sker i dyreholdet i de enkelte stalde og hvilke ændringer der sker i staldsystemer. Ændringerne fremgår af tabel 3:

Staldafsnit	Dyreart	Antal		Staldsystem	
		Nudrift	Ansøgt	Nudrift	Ansøgt
Løbe- og drægtighedsstald	Søer	450	700	Løsgående, delvis spaltegulv	Løsgående, delvis spaltegulv, kemisk luftrensning 70% drifteffekt
Farestald	Søer	450	700	Kassestier, delvis spaltegulv	Kassestier, delvis spaltegulv
Smågrisestald	Smågrise	11.2500	19.600	Toklima, delvis spaltegulv	Toklima, delvis spaltegulv, luftrensning 65% drifteffekt
Slagtesvinestald	Slagtesvin	2.040	4.000	Delvis spaltegulv 50-75 %	Delvis spaltegulv 50-75 %, luftrensning 66% drifteffekt
Slagtesvinestald	Polte	0	5.040	Delvis spaltegulv 50-75 %	Delvis spaltegulv 50-75 %, luftrensning 66% drifteffekt

Tabel 3. Oversigt over staldsystemer og dyrehold i de enkelte stalde.

Alle i tabel 3 anførte staldsystemer er eksisterende. Kommunen finder, at der skal stilles vilkår, som sikrer, at de i ansøgningen oplyste teknikker bringes i anvendelse som forudsat. Der er i smågrisestalden, slagtesvinestalden samt løbe- og drægtighedsstalden etableret kemisk luftrensning i forbindelse med ventilationsanlægget. Ved luftrensning med svovlsyre reduceres ammoniakemission fra stalde. I de pågældende stalde er der opgivet en drifteffekt som ses i tabel 3. På den baggrund stilles vilkår om kemisk luftrensning.

Foder

I løbe- og drægtighedsafdelingen er der indrettet en foderlade i den vestlige ende. I farestalden er der etableret et blandeanlæg i den vestlige ende. Opbevaring af foder må ikke give anledning til tilhold af skadedyr. Der stilles vilkår til dette.

Der anvendes fasefodring til såvel søer, slagtesvin og smågrise, så tildelingen af næringsstoffer er tilpasset dyrenes størrelse og behov. Foderet tilsættes fytase og der fodres 4 gange i døgnet. Der stilles vilkår til dette.

Gødningsproduktion

Gødningsproduktionen er oplyst i ansøgningen og fremgår af tabel 4.

	Mængder	Opbevaringsanlæg
Flydende husdyrgødning	10.836 m ³	Gyllebeholder på 3200 m ³ . Gyllekanaler 788 m ³ . Gyllebeholder på 4500 m ³ .

Tabel 4: Opbevaringskapacitet.

Mængden af flydende husdyrgødning er inklusiv drikkevandsspild og andet spildevand der ledes til gyllebeholderen.

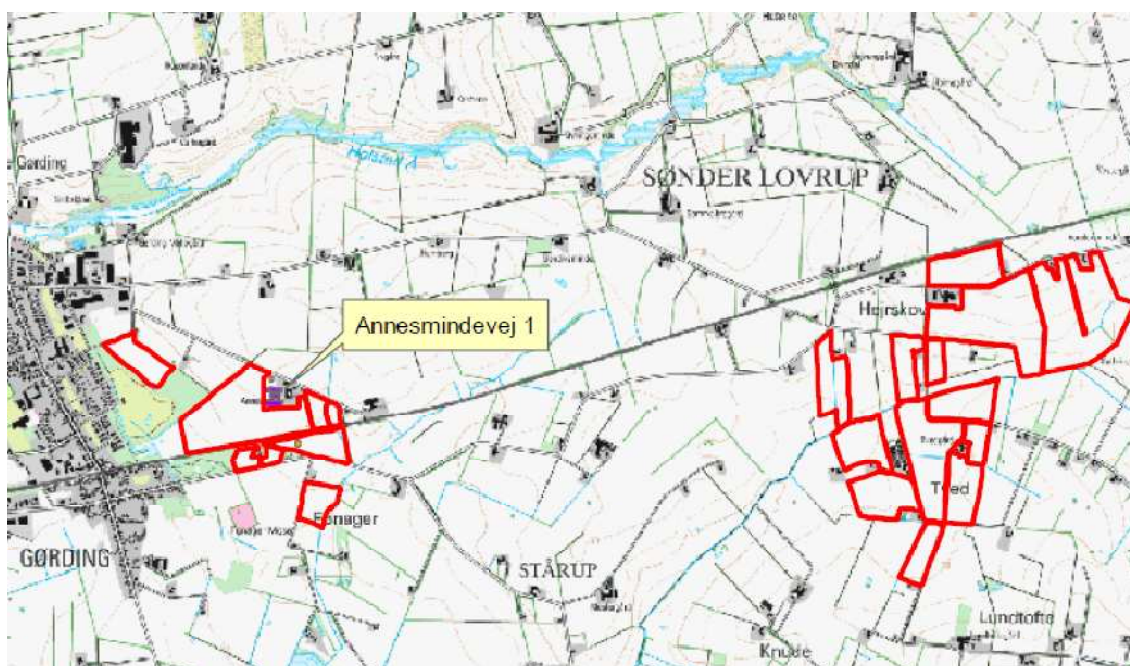
Opbevaringskapaciteten for flydende husdyrgødning svarer til 9,4. Dermed er husdyrgødningsbekendtgørelsens² krav til opbevaringskapacitet opfyldt. Ved separering af gyllen fås en væskedel der forbliver på ejendommen og en fiberfraktion der kommer over i en container, som afhentes under processen af biogasselskabet.

Der stilles vilkår om, at husdyrbruget kan dokumentere, at kapaciteten af gødningsopbevaringsanlæg til enhver tid opfylder husdyrgødningsbekendtgørelsens bestemmelser.

Udbringningsarealer

Gødningen afsættes til 170,1 ha aftaleareal. Aftalearealerne ligger alle forholdsvis tæt på ejendommen.

Beliggenheden af husdyrbrugets aftalearealer fremgår af kort 3a og 3b.

Kort 3a. Aftalearealer i nærheden af ejendom

² Bekendtgørelse nr. 1695 af 19.12.2006 om husdyrbrug og dyrehold for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v.

Kort 3b. Aftalearealer nord for ejendommen

Miljølovgivningen stiller krav om et bestemt forhold mellem den mængde husdyrgødning, der udbringes, og det areal, der er til rådighed for udbringningen (harmoniareal).

Mængden af husdyrgødning der skal udbringes på Annesmindevej 1 og størrelsen af det areal der er til rådighed for udbringningen fremgår af tabel 5.

	Antal DE
Husdyrgødning ansøgt produktion	451,3
Husdyrgødning modtaget: <ul style="list-style-type: none"> Husdyrgødning modtaget fra anden ejendom på samme bedrift Husdyrgødning modtaget fra andre bedrifter Antal DE retur fra biogasanlæg (afgasset gylle) 	
Husdyrgødning afsat <ul style="list-style-type: none"> Husdyrgødning afsat til aftalearealer Afsat ved afgræsning uden for udspretningsarealet Antal DE leveret til biogasanlæg 	236,6 214,7
Antal DE i alt til udbringning på harmoniareal	236,6
	Ha
Ejendommens jordtiliggende (ejet)	
Forpagtet areal	
Aftalearealer	170,1
Udbringingsareal i alt	170,1

Tabel 5: Oversigt over DE til udbringning

På Annesmindevej 1 anvendes der gylleseparation. Fiberdelen bliver afsat til Brørup-Holsted Biogas AmbA og væskedelen bliver afsat på aftalearealer. Det er dermed muligt at øge mængden af kvælstof pr. DE op til 120 kg. Hvilket der er regnet med i ansøgningen. Den forarbejdede mængde gylle bliver derved omregnet til 236,6 DE. På en landbrugsbedrift med svin, må husdyrgødningsmængden udbringes i en mængde svarende til 1,4 DE/ha på aftalearealer. Der stilles vilkår til at gyllen skal separeres.

Kravet til harmoniareal er opfyldt, da bedriften råder over et aftaleareal til udbringning af husdyrgødning svarende til 236,7 dyreenheder. Arealerne tilføres i alt 236,6 dyreenheder, svarende til væskedelen af det separerede gylle. Der stilles vilkår om at der skal foreligge en skriftlig aftale om afsætning af op til 25.224 kg N og 5145 kg P svarende til 214,7 DE.

Plantedirektoratet er tilsynsmyndighed på harmoniforhold.

Energi- og vandforbrug.

Husdyrbrugets energi- og vandforbrug i den eksisterende, såvel som ansøgte drift fremgår af tabel 6.

Forbrug	Nudrift	Ansøgt
El	225.000 kWh	400.000 kWh
Vand	4.811 m ³	12.244 m ³

Tabel 6: Energi- og vandforbrug

Det årlige elforbrug forventes at stige primært pga. forbrug til ventilation, foderanlæg og pumpning af gylle. Det øgede vandforbrug er hovedsageligt til drikkevand. Ejendommen forsynes med drikkevand fra Gørding Byvand.

Der er redegjort nærmere for vand- og energiforbruget i afsnittet vedr. "bedst tilgængelige teknologi" (BAT).

Vandforbruget efter udvidelsen fordeler sig med 10.534 m³ drikkevand til svineproduktionen, 1.073 m³ vandspild, 637 m³ vand til vask af stalde. Der er drikkekopper i alle staldanlæg, hvilket medfører et en lavere mængde vandspild. Defekte dele udskiftes og der sker en kvartalvis registrering af vandforbruget.

Det vurderes, at husdyrbruget har foretaget relevante foranstaltninger til begrænsning af energi- og vandforbrug, der bliver stillet vilkår til kvartalvis registrering. Det vurderes ligeledes, at de anførte ændringer i forbruget af energi og vand, som udvidelsen vil medføre, ikke vil have en væsentlig indvirkning på miljøet.

Råvarer og hjælpestoffer

Der årlige forbrug af olie stiger fra 7.000 l til 15.000 l. Det store merforbrug af olie i forbindelse med udvidelsen skyldes blandt andet at det er en avls- og opformeringsbesætning bestående af renracede dyr, som kræver mere varme end blandingsracer, som ellers anvendes i svineproduktionen.

Fyringsolie opbevares i 5900 l tank placeret i foderladen. Øvrige kemikalier (pesticider) opbevares ikke på ejendommen. Der opbevares dog palletanke med syre på ejendommen, der skal på opbevares på fast og tæt bund med mulighed for opsamling ved uheld. Der bliver stillet vilkår til dette.

Affald

Affaldet omfatter animalsk affald, plastik, pap og papir, rester af bekæmpelsesmiddel, medicin og desinfektionsmiddel, samt emballager fra sådanne produkter.

Døde dyr

De døde dyr bortskaffes til et godkendt destruktionsanlæg. I dette tilfælde DAKA, Løsning. De døde dyr (EKA nr. 02 01 02) opbevares enten under kadaver kappe eller i kølecontainer. Begge faciliteter til opbevaring er placeret mellem gyllebeholderen og smågrisestalden. Opbevaringsfaciliteterne er ikke synlige fra offentlige veje og lignende.

Fast affald

Det faste affald udgøres af pap- og plastemballage (EAK nr.: 170203) mv. Affaldet bortskaffes via en dagrenovationsordningen, hvor der afhentes hver 14. dag. Affaldet opbevares i en 400 l container som er placeret øst for bygning 4. Spidse genstande og medicinaffald (EKA nr. 18 01 01) Emnerne opbevares i et rum/skab i stalden. Affaldet bortskaffes til det anvendte Apotek, hvori gennem medicin og kanyler mv. indkøbes.

Der stilles vilkår om, at husdyrbrugets affald bortskaffes i henhold til Esbjerg Kommunes gældende regulativer og forskrifter og at opbevaring og håndtering på virksomheden foregår miljømæssigt forsvarligt.

Spildevand

Sanitært spildevand fra driftsbygninger ledes til septitank.

Alt processpildevand fra driftsbygningerne ledes til gylletank. Det omfatter ca. 1710 m³ bestående af drikkevandsspild og vaskevand fra rengøring.

Tagvand og overfladevand ledes til dræn, der har forbindelse til det åbne vandløb syd for ejendommen og jernbanen.

Det vurderes, at den samlede håndtering af spildevand sker på forsvarlig vis og at husdyrgødningsbekendtgørelsens generelle krav til håndtering af spildevand er tilstrækkelige til at beskytte omgivelserne mod forurening fra spildevand.

Projektets påvirkninger af omgivelserne – lugt, støj, mm.

Enhver husdyrproduktion giver anledning til lugt inden for de nærmeste omgivelser. Hvor stort et område der påvirkes af lugt, afhænger af hvor mange dyr der er på ejendommen og hvilken art der er tale om. Desuden spiller vindretning, terræn- og beplantningsforhold ind.

Husdyrproduktion kan herudover medføre støj, samt gener med fluer og andre skadedyr. Desuden kan bygningsmæssige ændringer på et husdyrbrug indvirke på den landskabelige oplevelse, såvel som på kulturmiljøet.

Derudover påvirkes også den omgivende natur og vandmiljø af husdyrproduktion - disse forhold behandles nedenfor i afsnittet om projektets påvirkninger af omgivelserne for så vidt angår de naturmæssige forhold.

Lugt

Lugt stammer primært fra staldene. Desuden kan lugt forekomme i forbindelse med pumpning, omrøring og udbringning af husdyrgødning.

Overpumpning af gylle sker en gang om ugen og omrøring foregår normalt kun forud for udbringning.

Håndtering af husdyrgødning reguleres af husdyrgødningsbekendtgørelsen. For yderligere at imødegå uheld ved håndtering og pumpning af gylle inklusive påfyldning af gyllevogne, stilles der regulerende vilkår til dette. Det vurderes, at det ikke er relevant at stille skærpede krav til pumpning og omrøring af gylle, da der ikke er naboer i umiddelbar nærhed af bedriften.

Omkring 50 % af gyllen nedfældes, mens resten udlægges med slæbeslanger. En mindre del af udbringningsarealet grænser op til byzoneområde ved Gørding by. Udbringningen på dette areal er reguleret af husdyrgødningsbekendtgørelsens regler om, at gødning ikke må udbringes lørdag og søn- og helligdage på arealer, der ligger nærmere end 200 m fra byzoneområde.

Der forventes ikke uacceptable lugtgener da husdyrgødningsbekendtgørelsen overholdes.

Det digitale ansøgningssskema beregner en geneafstand for lugt. Geneafstanden beskriver den afstand der minimum skal være fra staldene til forskellige beboelsestyper, for at lugten ikke betegnes som generende (genekriteriet). Genekriteriet fastsættes under hensyntagen til forskellige områders følsomhed overfor lugt. Eksempelvis vil beboere i landområder med tilknytning til landbrugserhverv oftest have en højere tolerancetærskel end beboere i byområder. Genekriteriet gælder ikke for beboelsesejendomme med landbrugspligt.

Lugtens udbredelse i nærområdet afhænger bl.a. af antal og typer af husdyr samt geografisk placering (vindforhold). I det digitale ansøgningssskema foretages

automatisk en korrektion for vindretning og påvirkning fra andre husdyrbrug i det omfang det er relevant. I forbindelse på udvidelsen på Annesmindevej 1, er geneafstanden korrigeret for beliggenhed.

Resultatet af lugtberegningerne fremgår af tabel 7.

Områdetype	Beregningsmodel	Minimums afstand til omkringboende (geneafstand) Korrigeret geneafstand*	Aktuel afstand Vægtet gennemsnitsafstand
Byzone	Ny	683	664
Rekreativt område	Ny	537	325
Enkelt bolig	FMK	89	261

Tabel 7: Lugt.

*Geneafstanden er korrigeret jf. reglerne i godkendelsesbekendtgørelsen, hvorved staldafsnit, som ligger i en afstand på mere end 1,2 gange geneafstanden, er bortscreenede, således at bidrag herfra ikke indgår i beregningen.

Det vejledende genekriterie til byzoneområde samt område udlagt til rekreativt område er ikke overholdt, da geneafstand for lugt er større end afstanden til områderne. Genekriteriet for enkelt bolig er overholdt.

Lugtvejledningerne er baseret på standardiserede lugtspredningsberegninger og ansøger har valgt at erstatte disse af en konkret lugtspredningsberegning.

Staldanlægget på Annesmindevej 1 består af 3 stalde, der ligger med ca. 5 m afstand og er placeret nord for nærmeste nabo og øst for byzonegrænsen og rekreativtområde. Der er installeret kemisk luftrensning, som samler staldluften fra hver af de 3 stalde i en fælles kanal. Efter rensning ledes luften op gennem et fælles afkast, som er placeret på tagfladen.

På baggrund af de konkrete ventilations forhold, er der foretaget en konkret lugtspredningsberegning for at beskrive luftforholdene omkring anlægget. Der er regnet på effekt af forhøjet afkast med henblik på at opnå en bedre fortynding og fordeling af staldluften og mindre risiko for lugtgener for de omkring boende. Der vil blive stillet vilkår om afkastenes højde over kip.

Beregningerne er udført i programmet OML Multipoint fra DMU. Når der foretages en konkret OML-beregning omregnes lugtemissionen fra staldene til en lugtkoncentration ved naboerne. Beregningerne inddrager placering af de enkelte luftafkast, meteorologiske klimadata, bygningsdimensioner, terrænforhold og staldanlæggets placering i forhold til naboer.

De beregnede lugtkoncentrationer kan ses i tabel 8 nedenfor.

OML resultat	Lugtkoncentration	Genekriteriet
Enkelt nabo	8-9 OU/m ³	15 OU/m ³
Samlet beboelse - rekreativt område	6 OU/m ³	7 OU/m ³
Byzone	4 OU/m ³	5 OU/m ³

Tabel 8: Oversigt over lugtkoncentrationer i forhold til genekriterier.

Resultatet er sammenfattet som koncentrationstværdier for alle timer i året og for alle beregningspunkter til ét eneste tal. Lugtemission på Annesmindevej beregnes

til 79.783 OU/s udfra lugtspredningsberegningen. I beregningen indgår der stipladser til 2450 smågrise, 1000 slagtesvin (30-102 kg), 1160 polte (30-85 kg), 180 søer i farestalden og 606 søer i løbe- og drægtighedsstalden.

Beregningerne viser at geneafstanden til nabo (Hejrskov 1), rekreativt område og byzone kan overholdes med den aktuelle placering og ved at opfylde de fastsatte vilkår. Esbjerg kommune vurderer på den baggrund at genekriterierne for lugt er opfyldt i det ansøgte projekt.

I vurderingen er der ikke taget højde for at staldene er indrettet med kemisk luftrensning, hvilket betyder at lugten fra ejendommen formodentlig vil opfattes mindre og som en mere acceptabel lugt. Der findes dog ikke dokumentation for dette på nuværende tidspunkt.

Lugt vil kunne registreres udenfor geneafstanden, men i en grad, så man ikke vil karakterisere det som generende. Det vurderes, at staldanlæggene ikke vil medføre lugtgener for naboer. Der stilles vilkår om, at husdyrbrugets drift ikke må give anledning til væsentlige lugtgener.

Støj og transport

De væsentligste støjklider på et husdyrbrug er pumper, staldventilation, støj fra transporter, mv.

Der vil være noget støj fra ventilationsanlægget, der er i drift hele døgnet. Levering af dyr og foder sker ikke i tidsrummet fra 16-06 for at minimere de støjgener, der måtte være i den forbindelse.

Overpumpning af gylle til gylletank sker ca. 52 gange pr. år med en varighed af ca. ½ time pr. gang. Dette forventes ikke at ændre sig efter udvidelsen. Oprøring af gylletank foretages før udkørsel på mark primært om foråret.

Grisene fodres 4 gange i døgnet. Fodringsanlægget er placeret indendørs, så der er ingen udendørs støj under udfordring.

Støjbelastningen fra transporter vurderes ud fra antallet af til- og frakørsler før og efter udvidelsen. Tabel 9 indeholder en oversigt over transporttyper og antal i den nuværende, såvel som i den planlagte drift.

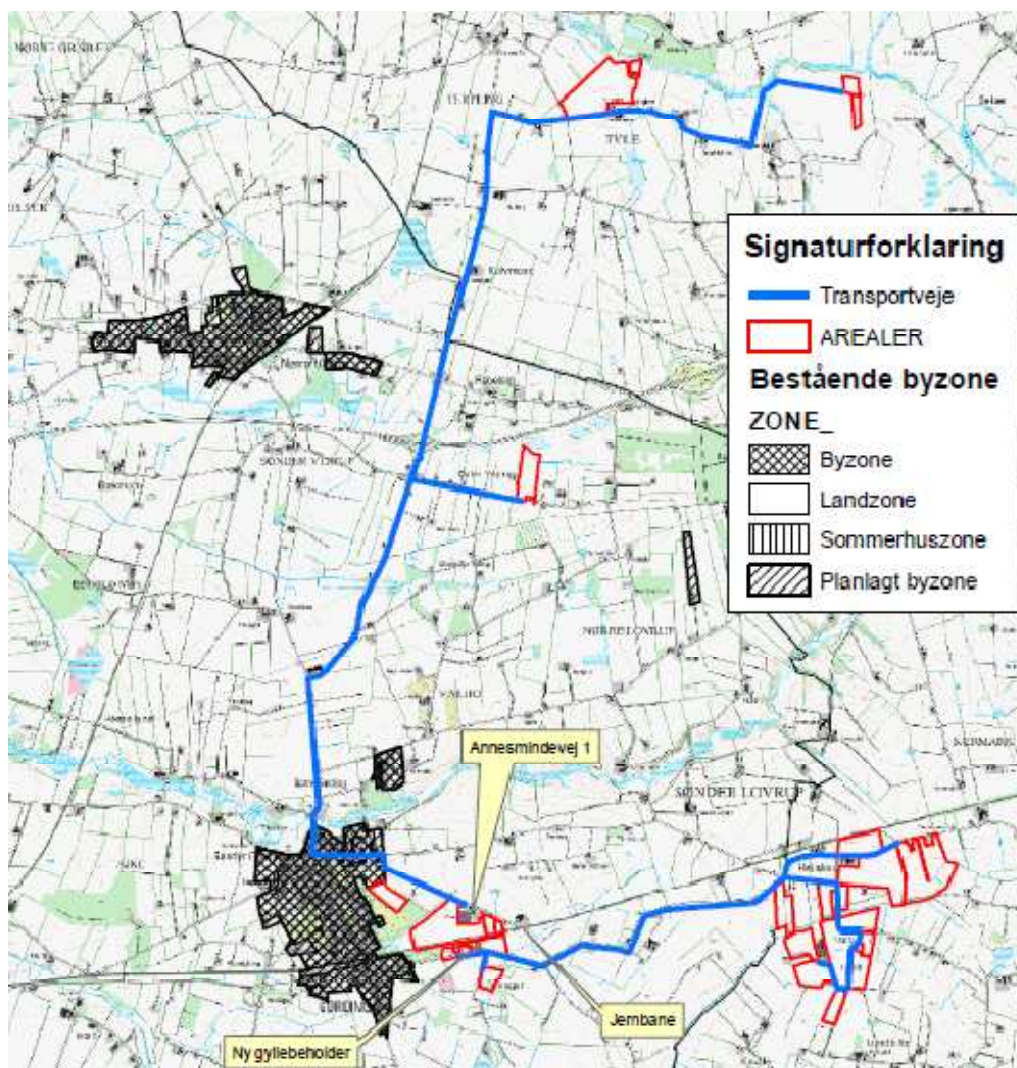
Transporttype	Nudrift	Ansøgt
Transport af levende dyr	150	170
Transport af døde dyr	100	100
Indlevering af foder / korn	150	170
Dieselolie	2	3
Udbringning af husdyrgødning	200	455
Renovation	26	26
I alt	628	924

Tabel 9: Oversigt over transporter til og fra Annesmindevej 1.

Samlet set stiger antallet af til- og frakørsler fra ca. 628 til ca.924 dvs. en stigning på 296 transporter (47 %). Stigningen skyldes primært en større husdyrgødningsproduktion, større antal afhentninger af dyr og et større foderbehov.

Udbringning af husdyrgødning foregår mod vest ad Sdr. Lourupvej gennem Gørding by og mod nord ad Vejrupvej, Rebelsigvej, Ø. Vejrupvej, Glejbjergvej og Tvilevej. Fra den nye gylletank mod syd ad Fonagervej og ad Hejrskovvej både mod øst og vest. Videre mod øst ad Tvedvej, Lykkekærvej, Ribevej, Vigsmindevej. På strækninger køres der forbi landejendomme og spredte boliger. Det forventes at under halvdelen af husdyrgødningen køres fra ejendommen og lidt over halvdelen køres fra den nye gylletank, hvor der anvendes transportveje udenfor byzoneområde i Gørding by.

Transportveje for udbringning af husdyrgødning er angivet på kort nr. 4.

Kort 4. Transportveje for udbringning af husdyrgødning

For at mindske generne for beboerne i Gørding by, er der i miljøgodkendelsen stillet vilkår om, at udbringning af husdyrgødning gennem Gørding by skal foregå med lastbil.

I Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1984 om "ekstern støj fra virksomheder" anføres ingen grænseværdier for støjbelastningen fra virksomheder ved boliger i det åbne land. Dog anføres, at man som udgangspunkt ved fastsættelse af støjgrænser ved nærmest liggende boliger bør anvende de grænseværdier, der gælder for områder

med blandet bolig- og erhvervsbebyggelse. Disse værdier fastsættes som vilkår i miljøgodkendelsen.

For at sikre mulighed for indgreb stilles vilkår om, at Esbjerg Kommune kan stille krav om, at beregning / måling af virksomhedens støjbelastning i omgivelserne udføres på virksomhedens bekostning.

Støv, fluer og skadedyr

Støvgener kan opstå ved håndtering af foder og i særlige tilfælde fra trafik til og fra husdyrbruget. Det vurderes ikke at være et problem på den pågældende svinebesætning, da foderet leveres i dagtimerne, hvor der blæses ind i foderladen. Hovedparten af transporterne foregår ligeledes i dagtimerne. Desuden er ejendommen ikke beliggende på en grusvej, så støvgener ved transport vurderes at være meget lille.

Eventuelle forekomster af fluer bekæmpes via Miljøfluen. Miljøfluen indsættes i svinestalde med gylleanlæg, hvor de etablerer sig i gyllekanalen, og herfra bekæmper de staldfluen. Efter opstartsperioden skal der i almindelige stalde kun indsættes miljøfluer ca. hver tiende uge, og arbejdet med miljøfluerne begrænser sig til at hænge poserne op ved modtagelsen.

Til bekæmpelse af eventuelle rotter anvendes der udover den kommunale ordning også den private ordning "No mus".

Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende. Der stilles vilkår om, at fluer bekæmpes i overensstemmelse, med retningslinjer fra Statens Skadedyrslaboratorium. Som nævnt under afsnit vedrørende foder stilles vilkår om opbevaring af foder i relation til risiko for tilhold af skadedyr.

Lys

Der forefindes ingen projektører og lignende på ejendommen, der kan genere eventuelle forbi passerende og omkringboende. Lyssystemet er PLC styret. Systemet muliggør en digitalstyring af lys behov. Dette betyder, at lysmængden øges ved fodring mv. På denne måde kan forbruget af lys tilpasses det egentlige behov.

Det vurderes, at husdyrbruget ikke vil medføre lysgener for naboer.

Driftsforstyrrelser og uheld

Mulige uheld kan være udslip af gylle fra gylletanken, spild af olie- og kemikalier, brand på ejendommen og utilsigtet pumpning af gylle.

Der forefindes ingen stationære gyllepumper på gyllebeholderne. Gyllen suges op af tankene via en kran. Gyllepumpen er monteret med en timer, så der maksimalt kan pumpes gylle i 40 minutter. Gyllen pumpes fra fortank til beholderen via et neddykket rør. Dette modvirker eventuelt tilbageløb. Forurening ved uheld fra stald og gyllebeholder begrænses ved at der på flere sider er en jordvold. Gyllen kan ved udslip ikke trænge ud på offentlig vej eller nærliggende naturarealer.

Ved læsning af dyr kan der ske uheld i form tilskadekomne dyr, løse dyr mv. Ved strømsvigt kan der forekomme mangel på vand og foder. For at minimere risici for uheld foretages der et ugentligt tjek af ejendommens faciliteter som foderanlæg, ventilation og gyllebeholder.

Der er intet olie- og kemikalieaffald på ejendommen, da ejendommens jordtilliggende dyrkes af Mosevang I/S og Torben V Pedersen Landbrug. Driften af arealerne foregår med deres maskiner og diverse hjælpestoffer.

Der stilles vilkår om, at husdyrbruget skal udarbejde en beredskabsplan, der beskriver hvordan husdyrbruget skal forholde sig i unormale driftssituationer.

Hvert 10. år kontrolleres gyllebeholderne af en autoriseret kontrollant. Minimum én gang årligt kontrolleres gyllebeholderne visuelt for eventuelle kabelbrud, skader på kabelbeskyttelse, revner og utætheder i elementer. Ved skade eller tegn på skade, kontaktes leverandør af gylletanke for udbedring af skade.

Esbjerg Kommune finder, at der på et husdyrbrug af denne størrelse, bør forefindes en beredskabsplan, som sikrer, at der i forbindelse med uheld kan ske hurtig og målrettet indsats til begrænsning af forurening af det eksterne miljø. Der stilles derfor vilkår om, at virksomheden skal udarbejde en beredskabsplan, samt at der herefter til enhver tid skal forefindes en opdateret beredskabsplan på ejendommene, som skal forevises tilsynsmyndigheden på forlangende.

På baggrund af ovennævnte beskrivelse og de stillede vilkår vurderes det, at husdyrbruget har taget de nødvendige foranstaltninger til at imødekomme uheld og unormale driftsforstyrrelser.

Landskab og kulturmiljø

I bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse, mv. af husdyrbrug (bekendtgørelse nr. 294 af 31. marts 2009) fremgår det, at det påhviler kommunen at varetage de landskabelige værdier, herunder at stille krav om placering og udformning af ny bebyggelse.

Ejendommen Annesmindevej 1, 6690 Gørding er beliggende i et typisk landbrugslandskab med spredtliggende gårde i relativt fladt terræn. På trods af enkelte læhegn og småbeplantninger virker landskabet åbent. Annesmindevej 1 er hovedsageligt synlig fra Annesmindevej fra nordvest og Fonagervej fra sydøst, idet omkringliggende beplantning skærmer ejendommen fra sydvest og nordøst.

Der ønskes at bygge en gyllebeholder i det åbne land på 4500 m³. Gyllebeholderen ønskes etableret med overdækning syd for jernbanen på matr. 5ar, Stårup By, Gørding. Højden på den ansøgte gyllebeholder er ikke oplyst.

Den ansøgte lokalitet er beliggende i et værdifuldt landbrugsområde, som ifølge regionplanens retningslinier er områder, hvor landbruget skal sikres gunstige udviklingsmuligheder.

Terrænet på den ansøgte placering er beliggende i ca. kote 23 m. Terrænet er svagt faldende mod syd og sydvest ned mod Øster Fonager Bæk og Fonager Mose. Omtrent 1 km mod nordøst ved Gørding Huse findes et lokalt højdepunkt med det højeste punkt i ca. kote 36 m. Generelt er der dog tale om et relativt fladt terræn i den sydlige del af Holsted Bakkeø, dvs. på resterne af et morænelandskab fra forrige istid.

Da der er tale om et landskab uden meget terrænmæssig variation, vurderes der ikke at være markante naturlige højdepunkter i nærområdet, hvorfra gyllebeholderen særlig vil kunne ses.

Det nærmeste infrastrukturelle element er jernbanen, som løber i øst-vest gående retning umiddelbart nord for den ansøgte gyllebeholder. Afstanden mellem gyllebeholder og jernbane er ca. 16 m.

Annesmindevej løber langs nordsiden af ejendommen Annesminde fra Gørding By i øst-sydøstlig retning. Øst for Annesminde går der en vej mod syd og krydser jernbanen i en underføring og forbinder således Annesmindevej med Østergade syd for jernbanen.

Umiddelbart syd for ansøgte placering findes en træbevoksning, som visuelt vil have en afskærmende effekt fra syd, ligesom der mellem Gørding By og den ansøgte lokalitet findes en del bevoksninger, som skønnes at afskærme mod den østlige del af Gørding By. Af hensyn til nærmeste nabo vil der blive stillet vilkår til beplantning på trekantsarealet vest for gyllebeholderen.

Fra nord er der imidlertid ingen afskærmende hegn eller beplantninger. Det er især fra ejendommen Annesmindevej 1 og fra jernbanen, det vurderes, at man tydeligt vil kunne se gyllebeholderen. Der stilles derfor vilkår til beplantning nord for gyllebeholderen.

Der er ingen arealmæssige bindinger for den ansøgte lokalitet, hverken i forhold til naturbeskyttelsesloven eller museumsloven. Dog findes et beskyttet dige i skel omtrent 20 m syd for ansøgte gyllebeholder. Af hensyn til bevarelsen af det beskyttede jorddige, skal det sikres at det er muligt at komme forbi med landbrugsmaskiner uden at diget bliver påvirket heraf. Der vil blive stillet vilkår til dette.

Tilsvarende er lokaliteten beliggende udenfor skovbyggelinier, kirkebyggelinier, potentielle vådområder, kystnærhedszonen, værdifuldt landskabsområde samt bevaringsværdigt kulturmiljø.

Lokaliteten er ej heller omfattet af lokal- og kommuneplanmæssige bindinger.

Nærmeste fredede område er beliggende godt 2 km mod nordvest i udkanten af Gørding by.

Placeringen af den ansøgte gyllebeholder på det pågældende sted vurderes at kunne indpasses i det omgivende landskab. Mod syd og vest er der generelt god afskærmning med tilplantninger og hegn, hvorimod der mod nord og langs sydsiden af jernbanen ikke forefindes hegn eller tilplantninger.

Da gyllebeholderen ikke placeres op af eksisterende bygningsmasse, og desuden er placeret tæt på jernbanen, vil der blive stillet vilkår til beplantning samt så dyb nedgravning som muligt.

På baggrund af det ikke vurderes at påvirke landskabelige værdier og med de nævnte vilkår som forudsætning vurderer Esbjerg kommune at gyllebeholderen kan etableres med den beskrevne placering.

Projektets påvirkninger af omgivelserne – naturmæssige forhold.

I bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse, mv. af husdyrbrug (bekendtgørelse nr. 294 af 31. marts 2009) er der fastlagt beskyttelsesniveauer for ammoniak,

fosfor og nitrat i forhold til overfladevand, såvel som i forhold til grundvand, samt for lugt (vurderet ovenfor).

Disse beskyttelsesniveauer skal anvendes ved vurdering af om der er væsentlige virkninger på miljøet ved godkendelser efter §§ 10, 11, 12 og 16 i lov om miljøgodkendelse, mv. af husdyrbrug.

Af bekendtgørelsen fremgår, at kommunen for hver ansøgning skal foretage en konkret vurdering, samt at der på den baggrund i særlige tilfælde kan stilles vilkår, der rækker udover det i bekendtgørelsen fastsatte beskyttelsesniveau. Det vil være tilfældet, hvis der er naturområder, som kommunen vurderer ikke beskyttes tilstrækkeligt af det fastlagte beskyttelsesniveau.

Ligeledes påhviler det kommunen at vurdere konkret, om en ansøgt aktivitet vil være i overensstemmelse med Habitatdirektivforpligtelserne. Ifølge bekendtgørelsen om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter³, skal der foretages en vurdering af, om projektet i sig selv eller i forbindelse med andre planer og projekter kan påvirke et internationalt naturbeskyttelsesområde væsentligt. Desuden skal der ske en vurdering af om det ansøgte projekt kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er optaget i Habitatdirektivets bilag IV eller ødelægge de plantearter der er optaget i Habitatdirektivets bilag IV.

Ammoniakpåvirkning af naturområder

Som en følge af de nye beskyttelsesniveauer gælder for ammoniak et generelt reduktionskrav for godkendelsespligtige husdyrbrug. Det indebærer, at der i forbindelse med alle miljøgodkendelser er fastsat et generelt standardkrav til reduktion af ammoniakemissionen fra stald og lager. I 2007 er kravet en 15 % reduktion, mens det i 2008 stiger til 20 % og i 2009 stiger det til 25 %. Kravene gælder for den del af et husdyrbrug, der udvides, samt for stalde der renoveres. Ved nyetableringer gælder kravet hele det nyetablerede anlæg.

Da der er søgt om udvidelse i 2008 gælder kravet om 20 % reduktion. Det ansøgte projekt opfylder kravet om 20 % ammoniakreduktion. Der anvendes kemisk luftvasker i 8760 drifts timer i alle staldafsnit.

Samlet stiger ammoniakfordampningen fra 1.163,9 kg N/år til 2.714,0 kg N/år. De anførte tilpasninger er anlægget medfører, at ammoniakfordampningen fra stald og lagre reduceres med 3.688 kg N mere, end hvad der er krævet for at opfylde ammoniakreduktionskravet på 20 %.

For etableringer, udvidelser eller ændringer af husdyrbrug over 75 DE gælder, at i en afstand op til 300 m (Bufferzone I) fra de naturområder, der er omfattet af lovens § 7, må ammoniakemissionen fra stald og lager ikke øges.

På et husdyrbrug er det stalde og husdyrgødningslagre, der er hovedkilden til udslip af luftbårent kvælstof (ammoniakfordampning). Ingen af disse anlæg på Annesmindevej 1 er placeret nærmere end 300 m fra de særlige naturområder der er omfattet af lovens § 7. Der er ca. 1,7 km fra ejendommen til det nærmeste naturområde omfattet af husdyrlovens § 7.

---

³ Bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegnings og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (§ 7 og § 11).

På ejendommen Annesmindevej 1, sker der tab af næringsstoffer til omgivende naturlokaliteter, gennem emission af ammoniak fra anlægget og gennem næringsstofftab fra udbringningsarealerne. Det følgende belyser konsekvenserne af næringsstofftabet for det omgivende miljø.

Ammoniakpåvirkning af naturlokaliteter indenfor 1000 meter fra anlæg

Der ligger flere beskyttede § 3-naturområder indenfor 1000 m fra ejendommens anlæg. Der er tale om 12 søer, fem enge, en hede og to moser. Ud fra den beregnede deposition på arealer op til 1000 m væk, er det vurderet, at depositionen på naturlokaliteter længere væk vil være meget lille og derfor som hovedregel ikke vil kunne medføre væsentlig påvirkning. Af overskuelighedsmæssige årsager, er alle naturpunkter blevet udstyret med et nummer, som korresponderer med angivelserne på oversigtskortene.

Påvirkning af naturlokaliteter inden for 1000 meter fra anlægget

Kort 5 viser naturpunkter og 1000 meter cirkel omkring anlægget.

Kort 5. Anlægget og omkringliggende naturlokaliteter.

Eng og tre søer øst for anlæg (1)

Engen (id nr. 200088132) ligger omgivet af vej og åbne marker ca. 465 meter øst for anlægget. Engen er C mål- og værdisat og uoplyst mht. kvælstoffølsomhed. Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en isoleret kulturing. Gennem engen løber der et mindre vandløb – Øster Fonager Bæk.

Kort 6. Engen og omliggende søer og Øster Fonager Bæk.

Engen modtager en merdeposition på 0,5 kg N/ha og en total deposition på 0,9 kg N/ha. På baggrund af at engen er en kultureng med lav mål- og værdisætning vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af engen.

Søerne (id nr. 200090044, 200090043, 200090052 (fra vest mod øst)) ligger i varierende afstand fra anlægget (600-940 meter) i åbent terræn omgivet af marker og eng. Søerne er hverken mål- eller værdisatte eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søerne kan ses på luftfoto fra 1945 og varierer i størrelse fra 100-250 m².

Der er i søerne ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter.

Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 12 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 5 km sydøst for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Der er ikke foretaget særskilte depositionsregninger på søerne men da de ligger i samme retning, men længere borte end engen vurderes det, at lokaliteterne maksimalt modtager en merdeposition på 0,5 kg N/ha/år og en totaldeposition på 0,9 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søernes miljøtilstand eller deres egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsregninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt lave ruhedsindeks.

Eng med to søer sydøst for anlæg (2)

Engen (id nr. 200088144) ligger omgivet af åbne marker, hegn og vandløb (Øster Fonager Bæk) ca. 310 meter sydøst for anlægget. Engen er C mål- og værdisat og ikke kvælstoffølsom.

Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en isoleret kultureng. Langs engens vest side løber der et mindre vandløb – Øster Fonager Bæk. Engen modtager en merdeposition på 0,3 kg N/ha og en total deposition på 0,5 kg N/ha. På baggrund af at engen er en kultureng med lav mål- og værdisætning og kvælstoffølsomhed vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af engen.

Søerne (id nr. 200090056 og 200090057 (fra vest mod øst)) ligger i varierende afstand fra anlægget (530-560 meter) i sydøstlig retning, i åbent terræn, omgivet af eng. Søerne er hverken mål- eller værdisatte eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søerne kan ses på luftfoto fra 1945 og er på ca. 150-200 m².

Der er i søerne ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 11,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 4,6 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søerne modtager en merdeposition på 0,3 kg N/ha og en total deposition på 0,5 kg N/ha. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søernes miljøtilstand eller deres egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsregninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt lave ruhedsindeks. Derfor må det formodes, at depositionen i realiteten er mindre, end den her angivne.

Eng sydvest for eng (3)

Engen (id nr. 200088143) ligger omgivet af naturarealer og åbne marker og vandløb (Vester Fonager Bæk) ca. 350 meter sydvest for anlægget. Engen er B målsat, C værdisat og ikke kvælstoffølsom.

Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en forholdsvis tør mosebunkeeng. Langs engens vest side løber der et mindre vandløb – Vester Fonager Bæk.

Engen modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha og en total deposition på 0,4 kg N/ha. På baggrund af merdepositionens beskedne størrelse og lokalitetens lave kvælstoffølsomhed vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af engen.

Mose syd for anlæg (4)

Mosen (id nr. 200089008) ligger omgivet af naturarealer og åbne marker ca. 410 meter syd for anlægget. Mosen er A målsat, B værdisat og særligt kvælstoffølsom. Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en hedemose i mosaik med birkesump/krat (25-50 %). Der er på lokaliteten registreret mangeløv sp., dunbirk, brombær sp., stilk-eg, pil sp., benbræk, blåtop, hedelyng, klokkeløng, revling, sphagnum sp., mose-pors, tormentil, alm. gedebled og alm. røn.

Mosen modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha og en total deposition på 0,3 kg N/ha. Naturtypen hedemose har et tålegrænse interval på 10-20 kg N/ha/år og baggrundsbelastningen er i Esbjerg Kommune 15 kg N/ha/år. Den lave tålegrænse er altså overskredet i den konkrete sag. Det vurderes dog, at merbelastningen er så lille at den ikke vil kunne medføre tilstandsændring af lokaliteten. Det vurderes derfor, at påvirkning ikke er i uoverensstemmelse med Naturbeskyttelsesloven.

Hede syd for anlæg (5)

Heden (id nr. 200088568) ligger omgivet af naturarealer og åbne marker ca. 430 meter syd for anlægget. Heden er A mål- og værdisat og moderat kvælstoffølsom. Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en lynghede. Der er på lokaliteten registreret dun-birk, blåtop, hedelyng, klokkelyng, revling, sphagnum sp., mosepors, tormentil, alm. gedeblad, smalbladet kæruld, hvid næbfrø, rosmarinlyng, gederams og rensdyrlav sp.

Heden modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha og en total deposition på 0,3 kg N/ha. Naturtypen hede har et tålegrænse interval på 15-25 kg N/ha/år og baggrundsbelastningen er i Esbjerg Kommune 15 kg N/ha/år. Den lave tålegrænse er altså overskredet i den konkrete sag. Det vurderes dog at merbelastningen er så lille, at den ikke vil kunne medføre tilstandsændring af lokaliteten. Det vurderes derfor, at påvirkning ikke er i uoverensstemmelse med Naturbeskyttelsesloven.

Eng syd for anlæg (6)

Engen (id nr. 200088150) ligger omgivet af naturarealer og åbne marker ca. 580 meter syd for anlægget. Engen er B målsat, C værdisat og ikke kvælstoffølsom. Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en kultureng. Der er på lokaliteten registreret tagrør, blåtop, mose-bunke, fløjlsgræs, glanskapslet siv, lyse-siv, harestar, kryb-hvene, høst-borst, bidende pileurt, vand-pileurt, bidende ranunkel, knæbøjet rævehale, star sp., manna sødgræs og diverse kulturengsarter.

Engen modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha og en total deposition på 0,3 kg N/ha. På baggrund af merdepositionens beskedne størrelse og lokalitetens karakter (kultureng) og lav kvælstoffølsomhed vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af engen.

Mose med sø og eng sydvest for anlæg (7)

Lokalitetsnummeret omfatter tre naturlokaliteter (en sø, en mose og en eng). Lokaliteterne fremgår af nedenstående kort 7.

Kort 7. Naturlokaliteter i forbindelse med punkt 7.

Mosen (id nr. 200089009) ligger omgivet af åbne marker, naturarealer og vandløb ca. 620 meter sydvest for anlægget. Mosen er B målsat, C værdisat og ikke kvælstoffølsom.

Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en pilesump/krat. Nutidige luftfoto understøtter at lokaliteten er tilvokset.

Mosen modtager en merdeposition på 0,1 kg N/ha og en total deposition på 0,2 kg N/ha. På baggrund af merdepositionens beskedne størrelse og lokalitetens karakter (krattilvokset mose) og lave kvælstoffølsomhed vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af lokaliteten.

Engen (id nr. 200088147) omgivet af åbne marker, naturarealer og ca. 570 meter sydvest for anlægget. Engen er B målsat, C værdisat og ikke kvælstoffølsom. Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en mosebunkeeng i mosaik med kulturesseng (25-50 %). Lokaliteten beskrives endvidere som værende relativt tør.

Engen modtager en merdeposition på 0,1 kg N/ha og en total deposition på 0,2 kg N/ha. På baggrund af merdepositionens beskedne størrelse og lokalitetens lave kvælstoffølsomhed vurderes det, at den nævnte ammoniakpåvirkning ikke vil medføre væsentlig påvirkning af lokaliteten.

Søen (id nr. 200090060) ligger 630 meter fra anlægget omgivet af pilesump. Søen er hverken mål- eller værdisat eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed. Søen kan ses på luftfoto fra 1976. I dag (ortofoto 2008) er søen fuldstændigt tilgroet og det er ikke muligt at vurdere dens størrelse.

Der er i søen ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 10,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 4 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det vurderes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søen modtager en merdeposition på 0,1 kg N/ha/år og en totaldeposition på 0,2 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søens miljøtilstand eller dens egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor.

To søer vest for anlæg (8)

Søerne (id nr. 200090047 og 200090045 (fra vest mod øst)) ligger i varierende afstand fra anlægget (560-600 meter) i åbent terræn omgivet af marker og tilsyneladende udyrkede arealer. Søerne er hverken mål- eller værdisatte eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søerne kan ses på luftfoto fra 1974 (id nr. 200090047) og 1945 (id nr. 200090045) og er på 200 og 3000 m². Det bemærkes at den vestligste sø er kunstig. Der er i søerne ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter.

Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 10,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 3,9 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søerne modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha/år og en totaldeposition på 0,3 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søernes miljøtilstand eller deres egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsberegninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt lave ruhedsindeks. Derfor må det formodes, at depositionen i realiteten er mindre, end den her angivne.

Sø vest for anlæg (9)

Søen (id nr. 200090028) ligger 570 meter vest for anlægget omgivet af mark og udyrkede arealer. Søen er hverken mål- eller værdisat eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søen kan ses på luftfoto fra 1945 og er 300 m² stor.

Der er i søen ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 10,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 4 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søen modtager en merdeposition på 0,2 kg N/ha/år og en totaldeposition på 0,3 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søens miljøtilstand eller dens egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsregninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt lave ruhedsindeks. Derfor må det formodes, at depositionen i realiteten er mindre, end den her angivne.

To søer nordøst for anlæg (10)

Søerne (id nr. 200090021, 517522 (fra vest mod øst)) ligger i varierende afstand fra anlægget (240-300 meter) i åbent terræn omgivet af marker. Søerne er hverken mål- eller værdisatte eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søerne kan ses på luftfoto fra 1945 og varierer i størrelse fra 150-300 m². Der er i søerne ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter.

Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 11,5 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 4,8 km sydvest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søerne modtager en merdeposition på 1,0 kg N/ha/år og en totaldeposition på 1,5 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søernes miljøtilstand eller deres egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsregninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt lave ruhedsindeks. Derfor må det formodes, at depositionen i realiteten er mindre, end den her angivne.

Sø nordøst for anlæg (11)

Søen (id nr. 200090002) ligger 760 meter fra anlægget i nordøstlig retning i åbent terræn, omgivet af mark. Søen er hverken mål- eller værdisat eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søen kan ses på luftfoto fra 1945 og er på ca. 300 m².

Der er i søen ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 12 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 5,6 km syd for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Søen modtager en merdeposition på 0,1 kg N/ha/år og en totaldeposition på 0,3 kg N/ha/år. Denne atmosfæriske kvælstofbelastning vurderes ikke, at medføre væsentlige negative konsekvenser for søens miljøtilstand eller dens egnethed som levested for beskyttede arter, idet små søers tilstand især afhænger af tilførslen af fosfor. Det bemærkes, at depositionsregninger på søer ofte overestimerer deposition, da den anvendte depositionsmodel ikke tager hensyn til søers særligt

lave ruhedsindeks. Derfor må det formodes, at depositionen i realiteten er mindre, end den her angivne.

Kumulation og samlet vurdering

I den konkrete sag er påvirkningen af følsomme naturlokaliteter (lokaliteterne 4 og 5) så beskeden, at det vurderes, at heller ikke den kumulative effekt fra andre husdyrbrug vil medføre væsentlig påvirkning af de følsomme lokaliteter. For de resterende lokaliteter vurderes det, at der heller ikke sker væsentlig påvirkning ved kumulation med andre husdyrbrug.

Det vurderes derfor samlet, mht. ammoniakpåvirkning af omgivende lokale naturlokaliteter, at det ansøgte, heller ikke i kombination med andre projekter, vil medføre væsentlig påvirkning.

Ammoniakpåvirkning af særlige naturlokaliteter mere end 1000 meter fra anlæg Længere væk end 1000 meter fra anlægget vurderes det som tidligere nævnt, at påvirkningen af naturlokaliteter ved ammoniak fra anlægget vil være så lille, at der ikke kan forventes væsentlig påvirkning.

Det påhviler dog stadig godkendende myndighed, at sikre at de særlige beskyttelsesinteresser der er forbundet med internationale naturbeskyttelsesområder tilgodeses. Med afsæt i Waddensee dommen (EF-domstolens dom af 7. september 2004 i sag C-127/02) fastlægges det, at der skal foretages en konsekvensvurdering hvis:

- der foreligger sandsynlighed eller risiko for, at projektet vil påvirke habitatområder væsentligt (præmis 43)
- en konsekvensvurdering skal gennemføres, hvis det ikke på baggrund af objektive kriterier kan udelukkes, at projektet i sig selv eller i sammenhæng med andre planer eller projekter kan påvirke habitatområdet væsentligt (præmis 45)
- et projekt anses for at kunne påvirke et habitatområde væsentligt, når projektet risikerer at skade områdets bevaringsmålsætning (præmis 49)

Det fremgår endvidere af Waddensee dommens præmis 61 at en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 indebærer, at alle de aspekter af et projekt, som i sig selv eller i sammenhæng med andre planer eller projekter kan påvirke bevaringsmålsætningen, skal identificeres før projektets godkendelse under hensyn til bedste videnskabelige viden på området, og der kan kun meddeles godkendelse af et projekt, hvis miljømyndigheden ud fra konklusionen på konsekvensvurderingen har opnået vished for, at projektet ikke har skadelige virkninger på habitatområdets integritet. En sådan vished er opnået, når det ud fra et videnskabeligt synspunkt uden rimelig tvivl kan fastslås, at der ikke er sådanne virkninger.

I den konkrete sag vurderer Esbjerg Kommune at nærmeste habitatområde er Habitatområde 79: Sneum Å og Holsted Ådal som ligger 1100 meter fra anlægget. Det noteres, at alle andre habitatområder ligger så langt væk, at de ikke vil blive målbart påvirket.

Udpegningsgrundlaget for Habitatområde 79: Sneum Å og Holsted Ådal omfatter følgende arter og naturtyper:

- (1096) Bæklampret (*Lampetra planeri*)
- (1099) Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)
- (1113) Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)
- (1355) Odder (*Lutra lutra*)
- (3140) Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

- (3150) Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- (3260) Vandløb med vandplanter
- (6210) Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund
- (6230) Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
- (6430) Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn
- (7140) Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand
- (7220) Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
- (7230) Riggær
- (9190) Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

Af disse vurderes følgende at være følsomme overfor ammoniak påvirkning:

- (3140) Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger
- (3150) Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks
- (6210) Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund
- (6230) Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund
- (7140) Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand
- (7220) Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
- (7230) Riggær
- (9190) Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

Ud fra Esbjerg Kommunes kendskab til forekomster af habitatnaturtyper i området, vurderes det, at der omkring ejendommen findes et antal følsomme habitatnaturtyper jf. nedenstående kort 8.

Kort 8. Habitatnaturtyper i Natura 2000 (habitatområde 79: Sneum Å og Holsted Ådal). Annesmindevej 1 er markeret med rød prik. Gul markering er overdrev, blå søer og grøn rigkær.

Af tabel 10 fremgår det hvilke lokaliteter der er tale om.

Lokalitets nr. jf. angivelse på kort 8	Naturtype	Ident. Nr.	Total-belastning (kg N/ha/)
1	Overdrev	200089340	0,0
2	Næringsrig sø (habitatnaturtype nr. 3150)	200089979	0,0
3	Overdrev	200089308	0,0
4	Næringsrig sø (habitatnaturtype nr. 3150)	200089991	0,0
5	Overdrev	200089309	0,0
6	Overdrev	200089310	0,0
7	Overdrev	200089302	0,1
8	Overdrev	200089304	0,1
9	Rigkær (habitatnaturtype nr. 7230)	200088080	0,0

Tabel 10. Total ammoniak belastning på habitatnaturområder

Som det fremgår af tabel 1 sker der ikke væsentlig påvirkning af lokaliteterne 1-6 og 9. Derimod sker der en lille belastning af lokaliteterne 7 og 8. Der skal derfor, jf. præmisserne i Waddensee Dommen, ske en vurdering af konsekvenserne for de nævnte lokaliteter og dermed habitatområdet som sådan.

Konsekvens vurdering

Lokaliteterne 7 og 8 er begge overdrev (id nr. 200089302 og 200089304 (fra vest mod øst)) der ligger delvist i habitatområde nr. 79: (Sneum Å og Holsted Ådal). Overdrevene er begge C værdisatte, B målsatte og moderat kvælstoffølsomme. Lokaliteterne ligger henholdsvis 1420 og 1530 meter fra anlægget i nord nordvestlig retning.

Som det fremgår af kort 9 er begge overdrev sydvendte skråninger mod Holsted Å, hvor den østlige lokalitet fremstår nyligt afgræsset. Højdeforskellen mellem top og bund andrager ca. 7 meter.

Kort 9. Overdrevenes placering og terrænforhold.

Esbjerg kommune har den 26. september 2007 foretaget en feltbesigtigelse af begge lokaliteterne.

Det vestlige overdrev (id nr. 200089302)

Området hælder 20 – 30 % mod S og vandløbsnær mose, der findes partier som overløbes af vand fra de højere liggende marker. Jordbunden er dog sandet og de fleste steder tør. Vedplanterne er hvidtjørn, tilsyneladende den en hybridsværm mellem engriflet h. og almindelig h., som er noget knopbidt. Området er heget fra marken, men elheget er ikke vedligeholdt. Der sås dyreveksler og –sæde i græsset.

Der findes på området en del planter, som er s.k. positivarter for overdrev, dvs. at de sandsynliggør at området er et egl. overdrev og som øger dets værdisætning som et sådant: djævelsbid, almindelig hvene (dominerende), almindelig (eller almindelig x engriflet) hvidtjørn, almindelig kongepen, knold-ranunkel, musevikke, håret høgeurt, sandstar, almindelig star, liden klokke og almindelig kællingetand.

Øvrige planter var: rødknæ, almindelig syre, lancet-vejbred, rød svingel, rødkløver, høstborst, almindelig eg (meget små individer), prikbladet perikon, bidende ranunkel, almindelig røllike og mosset *Scleropodium purum*. Det er overvejende planter som vokser på tør, lysåben bund.

Forstyrrede dele mod mark og mose indeholdt også lidt kæmpe-bjørneklo, ensidig klokke, stor nælde, og ager-tidsel, i hvert fald de to første må betegnes som direkte invasive arter.

Lokaliteten må overordnet beskrives som et kalkfattigt overdrev, som ikke for indeværende er græsset, men som stadig har tydelige elementer af overdrevsvegetation og –strukturer. Græsningen må først være ekstensiveret omkring årtusindskiftet, og bestod altså da lov om naturbeskyttelse trådte i kraft. Der ses ikke tegn på tidligere opdyrkning. Der bør genindføres græsning, gerne af får af hensyn til bekæmpelse af bjørneklo.

Det østlige overdrev (id nr. 200089304)

Spejlstereoskopisk analyse af luftfoto fra 1992 viser området som vedvarende græs, og som værende meget stejlt.

Skrænten er under 2.500 m², og beskyttelsen opstår derfor efter "mosaikregelen", idet det i sammenhæng med andre beskyttede områder overstiger 2.500 m².

Ribe Amt har ved et kursorisk tilsyn 26. april 1994 observeret hestegræsning. Skråningen har en hældning på måske indtil 40 - 45 %, den er helt uden voksne vedplanter, men med "fårestier" (små horisontale skred i vegetationen) og egentlig åbne skred, samt spredte sten af næve- til barnehovedstørrelse. Der er fri adgang for de heste som sås græsse på den Nord for liggende eng, og vegetationen på skrænten er nedbidt til ca. 10 cm.

Der findes på området mange planter, som er s.k. positivarter for overdrev, dvs. at de sandsynliggør at området er et egl. overdrev og som øger dets værdisætning som et sådant: Blåmunke, almindelig brunelle, flipkrave, markfrytle, håret høgeurt, liden klokke, almindelig kællingetand, knold-ranunkel, lyng-snerre, almindelig star, sand-star, kornet stenbræk, bakke-svingel, muse-vikke, hunde-viol, læge-ærenpris og mosset *Dicranum scoparium*.

Øvrige planter var: Det dominerende græs almindelig hvene, høst-borst, almindelig eg (dog kun 1. års planter), almindelig hundegræs, almindelig hønsetarm, gul kløver, rød kløver, almindelig kongepen, prikbladet perikon, bidende ranunkel, eng-rapgræs, rød svingel, rødknæ, almindelig røllike, lyse-siv, almindelig syre, lancet-vejbred, butbladet skræppe, liden fugleklo og mosset *Scleropodium purum*.

Jeg fandt følgende planter, som er næringsberigelses- og forstyrrelsesindikatorer, i mindre antal: Hvid kløver, stor nælde, ager-tidsel, fandens mælkebøtte og blød storkenæb.

Enkelte individer af ikke nærmere bestemte vokshatte sås, og udbredt bæger-lav bevoksning på de bare skred. Begge observationer understøtter formodningen om en længere overdrevshistorie.

Lokaliteten er et lille, sydvendt, kalkfattigt overdrev af god naturkvalitet, og potentiale til at blive bedre endnu. Der er ikke akutte plejebehov, selv om der nok tilføres nogen næring fra marker nord for overdrevet. Hældningen og stenene antyder at det lille område aldrig har været under plov, og altså endog er et lille historisk overdrev.

Overdrevene har tålegrænser på 10-20 kg N/ha/år⁴⁵ og baggrundsbelastningen i Esbjerg Kommune andrager ca. 15 kg N/ha/år. Den nedre tålegrænse for overdrevene er dermed overskredet. Overskridelsen andrager i den konkrete sag ca. 1 % af den nedre tålegrænse og ca. 0,7 % af den samlede atmosfæriske kvælstofbelastning. Det vurderes derfor at belastningen udgør en forsvindende lille del af den samlede belastning af overdrevene.

Endvidere gøres der gældende at det østlige overdrev har god bevaringstand og det vurderes derfor, at en så beskeden påvirkning ikke vil være væsentlig.

Det vurderes at en beskeden påvirkning af overdrevet mod vest, ikke vil medføre væsentlig påvirkning, selv om lokalitetens naturtilstand kunne være bedre, da det vurderes at naturtilstanden skyldes overfladeafstrømning fra dyrkede arealer og manglende afgræsning. Der lægges i vurderingen vægt på at belastningen er meget lille.

---

⁴ Ammoniakmanualens anbefalinger jf. UN/ECE (2004)

⁵ Overdrev, enge og moser – Håndbog i naturtypernes karakteristik og udvikling samt forvaltningen af deres biodiversitet, Faglig rapport fra DMU nr. 727, 2009.

Samlet vurderer Esbjerg Kommune, at der i den konkrete sag ikke sker væsentlig påvirkning af habitatområdets enkelt komponenter eller samlede integritet. Påvirkning af naturlokaliteter gennem markbidrag

Søer ved mark 601-0

Søerne (id nr. 200090047 og 200090045 (fra vest mod øst)) ligger i forbindelse med mark 601-0. Søerne er hverken mål- eller værdisatte eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed. Terrænet på marken er jævnt, marken hælder dog ned mod søerne. Placeringen af søerne ses på nedenstående kort 10.

Søerne kan ses på luftfoto fra 1974 (id nr. 200090047) og 1945 (id nr. 200090045) og er på 200 og 3000 m². Det bemærkes at den vestligste sø er kunstig. Der er i søerne ikke registret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 10,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 3,9 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Grundet afstanden (110 meter) til søerne og terrænforholdene på stedet vurderes det, at der ikke sker væsentlig overfladeafstrømning til søerne. Det vurderes, at søerne ikke er videre kvælstoffølsomme og at der derfor ikke sker væsentligt påvirkning ved ammoniakemission fra marken. Det noteres at ammoniakpåvirkningen selvsagt er lille grundet afstanden (110 meter). Samlet vurderes det, at der ikke sker væsentlig påvirkning af søerne ved almindelig markdrift på mark 601-0.

Eng ved mark 608-0

Engen (id nr. 200088143) ligger i forbindelse med mark 608-0, dog adskilt herfra af en vej (bredde 10 meter, med grøfter på begge sider). Engen er B målsat, C værdisat og ikke kvælstoffølsom. Der er på marken ingen store hældninger, marken hælder dog ned mod engen. Placeringen af udbringingsarealet og engen fremgår af kort 10.

Kort 10. Markerne 601-0 og 608-0 og omgivende naturlokaliteter.

Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en forholdsvis tør mosebunkeeng. Langs engens vest side løber der et mindre vandløb – Vester Fonager Bæk. Det vurderes på baggrund af engens type og kvælstoffølsomhed at ammoniak påvirkningen ved almindelig markdrift, ikke vil medføre væsentlig påvirkning af engen. Det vurderes ligeledes, at risikoen for overfladeafstrømning af næringsstoffer er lille grundet fra været af store hældninger og vejen mellem marken naturlokaliteten.

Det vurderes derfor, at almindelig drift af mark 608-0 kan ske, uden at medføre væsentlig påvirkning af engen.

Eng ved mark 605-0

I forbindelse med mark 605-0 ligger der en eng. Engen (id nr. 200088144) ligger omgivet af åbne marker (herunder mark 605-0), hegn og vandløb (Øster Fonager Bæk). Engen er adskilt fra mark 605-0 af Øster Fonager Bæk. Engen er C mål- og værdisat og ikke kvælstoffølsom.

Ifølge naturkvalitetsregistreringen er lokaliteten en isoleret kultureng. Langs engens vest side løber der et mindre vandløb – Øster Fonager Bæk. Det vurderes, at der ikke kan ske overfladeafstrømning af næringsstoffer fra marken til engen, grundet bækken der løber mellem de to arealer. Det vurderes endvidere på baggrund af at engen er en kultureng, at ammoniakpåvirkning fra almindelig markdrift ikke vil medføre væsentlig påvirkning af lokaliteten.

Sø ved mark 603-0

Ved mark 603-0 ligger der en sø. Søen (id nr. 200090028) er omgivet af mark (herunder mark 603-0) og udyrkede arealer. Søen er hverken mål- eller værdisat eller oplyst mht. kvælstoffølsomhed.

Søen kan ses på luftfoto fra 1945 og er 300 m² stor.

Der er i søen ikke registreret nogen kendte populationer af bilag IV arter. Nærmeste kendte populationer, er en strandtudse population ca. 10,8 km vest for lokaliteten og en løgfrø population 4 km vest for lokaliteten. Esbjerg Kommune vurderer med udgangspunkt i bl.a. håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV (faglig rapport fra DMU nr. 635, 2007), at strandtudse og løgfrø har en spredningsevne på ca. 2 km. Små søer er dog ofte levested for spidssnudet frø. Det formodes på den baggrund, at der kan være spidssnudet frø på lokaliteterne.

Det vurderes at søen ikke er særskilt kvælstoffølsom og påvirkning med ammoniak fra almindelig markdrift derfor ikke vil medføre væsentlig påvirkning af søen.

Derimod vurderes det, at søen er fosforfølsom og at den derfor bør beskyttes mod overfladeafstrømning af næringsstoffer. Det vurderes derfor, at der bør være en mindst 2 meter bred gødsknings- og dyrkningsfri bræmme omkring vandhullet. Da søen ligger i matrikelskel vurderes det, at søen ikke er en enkeltmandssø og at den derfor er omfattet af vandløbslovens bestemmelser om bræmme. Der skal derfor, jf. eksisterende lovgivning, respekteres en 2 meter bræmme omkring/ved søen som vist på kort 11.

Kort 11. Sø ved mark 603-0. gul linje angiver bræmme og sort linje matrikelskel.

Samlet vurdering mht. påvirkning fra markdrift

Det vurderes, at der ved almindelig markdrift på bedriftens aftalearealer, ikke vil ske væsentlig påvirkning af omkringliggende lokale naturbeskyttelsesinteresser.

Påvirkning af særlige naturområder gennem markbidrag

Som nævnt i afsnittet om "Ammoniakpåvirkning af særlige naturlokaliteter mere end 1000 meter fra anlæg" skal der i forbindelse med miljøgodkendelse af projekter ske en vurdering mht. påvirkning af habitatområder.

I nærværende sag vurderer Esbjerg Kommune, at der ikke sker væsentlig påvirkning af habitatområde 79 (Sneum Å og Holsted Ådal). Esbjerg Kommune har i den sammenhæng lagt vægt på at arealerne ligger langt fra habitatområdet, korteste afstand er ca. 590 meter. Det vurderes derfor, at ammoniakpåvirkningen af habitatområdet derfor vil meget lille.

Endvidere er arealerne forholdsvis jævne og uden store hældninger, hvorfor der ikke kan forventes væsentlig overfladeafstrømning. I enkelte tilfælde ligger

aftalearealerne vandløbsnært. Dette forhold vurderes nærmere i afsnittene om nitrat og fosfor til overfladevand.

Samlet vurderes det, at der ikke sker væsentlig påvirkning af habitatområder fra ammoniak og afstrømning af næringsstoffer fra markdrift.

Supplerende mht. arealanvendelse

Der skal, grundet § 7 bufferzoner, ske nedfældning på sort jord og græs på dele af mark nr. 603-0

Der stilles ikke vilkår herom, da forholdet er reguleret gennem eksisterende lovgivning.

Andre forhold

Der er ingen fredede områder på bedriftens udbringningsareal og nærmeste fredede område ligger 1000 meter fra udbringningsarealet. Det vurderes derfor, at der ikke sker skade på fredede områder.

Ingen af bedriftens aftalearealer er SFL område udpeget på baggrund af natur. Det vurderes derfor, at beskyttelsesinteressen ikke lider skade.

Ingen af bedriftens aftalearealer er omfattet af en MVJ aftale. Det vurderes derfor, at beskyttelsesinteressen ikke lider skade.

Der findes fredede jorddiger i forbindelse med markerne 601-2, 601-0, 602-0, 601-1, 606-0, 604-0, 608-0 og 605-0. Det vurderes, at almindelig markdrift i forbindelse med jorddiger ikke vil medføre skade på disse.

Der er ingen fortidsminde på eller ved aftalearealerne. Det vurderes derfor, at beskyttelsesinteressen ikke lider skade.

Bilag IV-arter

Esbjerg Kommune har konkret vurderet det ansøgte projekt i forhold til mulig påvirkning af bilag IV arter. Til vurderingen af arternes udbredelse og levesteder er anvendt Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV, faglig rapport nr. 635 fra Danmarks Miljøundersøgelser og kommunens øvrige kendskab til arternes forekomst.

På baggrund af dette vurderes det, at der kan være vandflagermus, sydflagermus, pipistrel flagermus, markfirben og spidssnudet frø indenfor området. Derudover er grøn mosaik guldsmed (ca. 15 km sydvest for udspretningsarealerne), strandtudse (ca. 10,5 km vest for udspretningsarealerne), løgfrø (ca. 3,9 km sydvest for udspretningsarealerne) og birkemus (ca. 17 km syd for udspretningsarealerne) kendt fra kommunen.

Mht. arten spidssnudet frø vurderer Esbjerg Kommune, jf. gennemgangen mht. påvirkning af naturtyper (søer) fra markdrift og ammoniakdeposition fra anlæg, at der ikke vil ske væsentlig påvirkning ved det ansøgte.

Flagermus benytter ofte hulheder i træer eller huse som opholdssted om dagen og under vinterdvalen. Føden består af insekter som fanges i luften nær vådområder, marker, skove og levende hegn. De enkelte arter af flagermus har forskellige præferencer mht. fødesøgningsområde. Der er ingen registreringer af flagermus nær ejendommens udspretningsarealer, men det kan ikke udelukkes at én eller flere arter kan raste eller yngle i området. Det ansøgte vurderes ikke at have en negativ indflydelse på flagermus, da hverken opholdssteder eller fødegrundlag påvirkes.

Især solbeskinnede skråninger med veldrænet jord og lav vegetation kan være potentielle yngle- eller rasteområder for *markfirbenet*. Markdriften vurderes ikke at have en negativ effekt på en eventuel bestand af markfirben, da der ikke er potentielle yngle- eller rastesteder på udspretningsarealerne.

I vadehavet og tilhørende vandløb træffes snæbel og marsvin (marsvin kun i vadehavet). Det vurderes jf. afsnittene om fosfor og kvælstof til overfladevand, at der ikke sker væsentlig påvirkning af yngle- eller rastesteder for de nævnte arter.

Samlet vurderes det, at det ansøgte ikke vil medføre væsentlig påvirkning af yngle- eller rastesteder for bilag IV arter.

Nitrat til overfladevand – marine områder, vandløb og søer

I ansøgningen indgår 170,1 ha aftalearealer.

Ingen af aftalearealerne der er placeret indenfor oplande, der er klassificeret som nitratklasse 1, 2 eller 3, for hvilke der er krav om skærpelse af de generelle regler vedrørende den maksimale mængde husdyrgødning, som må udbringes per hektar. Udenfor nitratklasseområderne, gælder de generelle regler, det vil sige harmonibestemmelserne, der fastlægger hvor meget husdyrgødning forskellige typer af husdyrbrug kan tildele arealerne. For svinebrug må der udbringes en mængde på 1,4 dyreenheder per hektar. I den konkrete sag vil der blive udbragt en gennemsnitlig mængde svarende til 1,4 dyreenhed per hektar.

I ansøgningskemaet beregnes DE_{max} og DE_{reel} . DE_{max} er det maksimale harmonitryk (opgjort i DE/ha), som beskyttelsesniveauet for nitrat umiddelbart foreskriver, mens DE_{reel} er den mængde husdyrgødning, der ifølge ansøgningen reelt udbringes pr. ha.

DE_{max} er beregnet til 1,4 DE/ha, mens DE_{reel} er beregnet til 1,4 DE/ha. Da DE_{reel} er lig med eller mindre end DE_{max} er beskyttelsesniveauet for nitrat til overfladevand overholdt jf. det fastlagte beskyttelsesniveau.

Der er lavet en fiktiv §16 ansøgning for alle aftalearealerne, for at sikre at udvaskningen ikke er for stor.

KgN/ha DE_{max} = 81 kgN/ha er større end kgN/ha DE_{reel} = 78,7 kgN/ha, det vil sige det fastlagte beskyttelsesniveau er overholdt.

Marine områder:

Aftalearealerne afvander via mindre vandløb til vandløbssystemet Holsted Å (EF-Habitatområde nr. 79: Sneum Å og Holsted Ådal) og til Vadehavet. Vadehavet med Ribe Å er udpeget som habitatområde (nr. 78) og den marine del af Vadehavet er udpeget som habitatområde (nr. 78), fuglebeskyttelsesområde (nr. 57) og ramsarområde (nr. 27) jf. habitatbekendtgørelsen. Ydermere er store områder langs Vadehavets kyster udpeget som Natura 2000-områder (se bilag 3). På udpegningsgrundlaget for disse Natura 2000 områder vurderes flere marine arter og naturtyper at være følsomme overfor tilførsel af kvælstof.

Den primære konsekvens af tilført kvælstof til de marine områder sker gennem en øget primærproduktion af planktonalger, som kan medføre øget iltforbrug, nedsat iltkoncentration, svovlbrinte-dannelse, udskygning m.v. Herved kan primærproduktionen ved særligt bundfloraen påvirkes negativt. F.eks. er en række fugle afhængige af tilstedeværelsen af ålegræs (*Zostera* sp.) og anden makroflora i Vadehavet. Ålegræs kan ses som et eksempel på primærproducenter som påvirkes både direkte og indirekte af næringsstofudvaskning, og som påvirker de højere trofiske niveauer i Vadehavet. Bl.a. er nogle arter fugle (Lysbuget knortegås, Mørkbuget knortegås, Pibeand) direkte afhængige af ålegræs som fødegrundlag, og mange flere fuglearter fouragerer på fisk og invertebrater, som er afhængige af

ålegræsbankernes tilstedeværelse. Endelig er ålegræsarterne blandt de betydeligste karakterarter for flere naturtyper fra udpegningsgrundlaget (1110, 1130 og 1160, og 1140 kan også bestå af ålegræssamfund⁶) i Vadehavet. Ålegræsbankerne i Vadehavet er bl.a. i basisanalysen vurderet, at have en reduceret udbredelse i forhold til deres potentiale (jf. historiske kilder), hvilket indikerer en ugunstig tilstand for arter og naturtyper afhængige af denne art.

Det er således klart at tilførsel af næringsstoffer kan påvirke vandmiljøet, og arter og naturtyper i Natura 2000-områderne. For de fleste marine områder vurderes kvælstof at spille den afgørende begrænsende rolle, mens fosfor ikke vurderes at være betydende for primærproduktionen og vandmiljøet i marine områder generelt. Dette vurderes at være tilfældet for vandmiljøet i Vadehavet, bl.a. baseret på overvågningsdata og rapporter fra DMU og de tidligere amter^{7 8 9}.

Kommunen har vurderet det aktuelle projekts eventuelle påvirkninger af de marine områder med kvælstoftilførsel, jf. habitatbekendtgørelsen. Vurderingen er foretaget med grundlag i beregningsmetoderne i henhold til godkendelsesbekendtgørelsen, som viser at udvaskningen af kvælstof i ansøgt produktion er 78,7 kg kvælstof/ha.

En del af det udvaskede kvælstof vil blive omsat i jorden. Størrelsen af omsætningen afhænger af jordens reduktionspotentiale, der er et udtryk for forskellen mellem den mængde nitrat, der kommer fra rodzonen, og den mængde nitrat, der ender i vandområdet.

Det faktiske reduktionspotentiale for oplandet omkring Annesmindevej 1 kendes ikke, men det er 50 og 75 % ifølge den reduktionspotentiale-modellering, som er foretaget af Danmarks Miljøundersøgelser. Dermed vil udvaskningen fra husdyrbrugets aftalearealer til Vadehavet potentielt ligge mellem 21,5 og 43,0 kg N/ha. Dette svarer til mellem ca. 3.636 og 7.271 kg kvælstof fra aftalearealer, hvilket svarer til 0,04 og 0,08 % af den samlede belastning til Vadehavet (opgjort for 2001-2005 jf. Miljøcenter Ribe).

Bedriftens aftale arealer udgør i alt 170,1 ha. Det samlede opland til Vadehavet er på i alt 410.000 ha. Aftalearealerne udgør således ca. 0,04 %.

Det er Esbjerg Kommunes vurdering at denne andel er ganske uvæsentlig, og at bedriftens påvirkning i sig selv er helt uden betydning for Vadehavet og de arter og naturtyper der findes i området.

Esbjerg Kommune har, på baggrund af data fra gødningsregnskabet, analyseret udviklingen i DE i oplandet til Vadehavet fra 2001 til 2007, hvoraf kommunen har kunnet konstatere væsentlig variation over årene, men ikke en generel forøgelse i antal DE. Derimod vurderes belastningen af kvælstof i oplandet til Vadehavet generelt at være faldende igennem de sidste årtier, jf. basisanalyserne i forbindelse med udarbejdelsen af Vandplanerne efter Lov om miljømål. Esbjerg Kommune har også beregnet den forventede effekt af inddragelsen af hidtil brakliggende arealer, efter ophør af udtagningspligten siden 2007, på baggrund af DMUs konsekvensanalyse af udtagningspligtens ophør. Herudfra beregnes et forventet, langsigtet merudvaskning til Vadehavet på ca. 25 t N/år, svarende til ca. 0,28 % af den totale belastning til Vadehavet, som følge af inddragelsen af brakjord i omdrift.

⁶ Interpretation manual of European Union habitats – EUR27. Europakommissionen juli 2007.

⁷ Vandmiljø og Natur 2007 – NOVANA. DMU 2009, s. 70

⁸ Basisanalysen del II – Vanddistrikt 55. Ribe Amt 2006.

⁹ Estimation of nutrient reductions to achieve phytoplankton ecological targets in the Wadden Sea. DMU 2008, s. 8.

Dette kan sættes i perspektiv til den forventede reduktion som konsekvens af den politiske aftale om Grøn Vækst på 19.000 ton N, som under antagelse af en arealmæssigt jævn reduktion giver en reduktion på 1.800 t N/år til Vadehavet, svarende til en 20 % reduktion. Den forventede merudvaskning som følge af udtagningspligtens ophør vurderes i det perspektiv at være af uvæsentlig størrelse.

Da der samlet set ikke sker nogen forøgelse af belastningen med kvælstof til Vadehavet, vurderer Esbjerg Kommune på ovennævnte grundlag at projektet i forbindelse med andre planer og projekter ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af det marine vandmiljø og arter og naturtyper tilknyttet Natura 2000-områderne i Vadehavet.

Vandløb

Kvælstof tilført vandmiljøet kan have negative konsekvenser for arter og naturtyper i vandmiljøet, særligt gennem en øget primærproduktion af planktonalger, som kan medføre øget iltforbrug, nedsat iltkoncentration, svovlbrintedannelse, udskygning m.v.

Næringsstoffer tilført vandløb og de naturtyper der er tilknyttet vandløbet, vurderes dog generelt at have en meget kort opholdstid i vandløbssystemet. Evt. øget algevækst og de sekundære effekter heraf, vurderes pga. vandets korte opholdstid samt høje opblandingsgrad, ikke at medføre væsentlige påvirkninger af vandløbets arter og naturtyper.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000 områderne (jf. habitatbekendtgørelsen) vurderes derfor ikke at være arter eller naturtyper i vandløb i nær og nedstrøms bedriftens arealer, som påvirkes væsentligt som følge af udvaskning af kvælstof. Kommunen vurderer, at de generelle reguleringer af markdrift samt brug af kunstgødning og husdyrgødning er tilstrækkelige til at sikre vandløbene i Natura 2000 områderne. Størrelsen af den beregnede udvaskning på 85,9 kg N/ha, som ikke afviger fra normal udvaskning fra landbrugsarealer, skønnes ikke at ændre på denne vurdering. Den beregnede tilførsel af kvælstof til Sdr. Vejrup Bæk samt Vester og Øster Fonager Bæk vurderes jf. ovenstående begrundelse konkret ikke at være af en størrelsesorden som kan påvirke vandløbenes tilstand eller de naturtyper og arter der forekommer i vandløbene, herunder udpegningsgrundlaget for de nedstrøms liggende Natura 2000-områder og bilag IV-arter.

Samlet set vurderes det, at kvælstof til vandløb, søer og kystvande ikke vil skade de internationale naturbeskyttelsesområder eller medføre en væsentlig miljøpåvirkning af områder af særlige regionale- eller lokale beskyttelsesinteresser og at der derfor ikke er grundlag for at skærpe det fastlagte beskyttelsesniveau.

Fosfor til overfladevand – marine områder, vandløb og søer

Aftalearealerne drænes ikke og består i overjorden af jordbundstyperne grovsandblandet (JB1), grov lerblandet sand (JB 3/JB4) og grov sandblandet ler (JB5/JB6). De dybere jordarter består primært af Moræneler og smeltevandssand. Kommunen vurderer, at der ikke er væsentlig risiko for makroporeafstrømning fra arealer med disse jordbunde.

Visse arealer er lavbundsarealer jf. okkerkortlægningen. De fleste af lavbundsarealer er klassificeret som okkerpotentielle områder, og har et højt jernindhold, hvilket øger jordens evne til at fastholde fosfor.

En mindre eller større del af mark nr. 22-0, 21-0, 29-0, 28-0, 27-0, 26-0, 71-3, 71-9, C, B, D, I, 44-0, 45-0, 45-1 og 45-2 er registreret som lavbundsareal, men ifølge

ansøgningen er arealet ikke drænet. Ifølge det fastlagte beskyttelsesniveau, skal der dermed ikke stilles krav til fosforoverskuddet.

Ifølge oplysningerne i ansøgningskemaet, er der en arealvægtet fjernelse af fosfor på 22 kg P/ha/år og et gennemsnitligt fosforoverskud på ca. 11,6 kg P/ha/år.

Ingen af ejendommens aftalearealer er beliggende i opland til et Natura 2000 område, der i henhold til Skov- og Naturstyrelsens kortværk er overbelastet med fosfor. Derfor skal der ikke, i henhold til bekendtgørelsen, stilles krav til fosforoverskuddet fra bedriften. Der er i ansøgningsmaterialet oplyst, at krav til fosforoverskud er overholdt.

Marine områder

Som nævnt under kvælstof afvander bedriftens aftalearealer via mindre vandløb til vandløbssystemet Ribe Å og til Vadehavet. Den marine del af Vadehavet er udpeget som habitatområde (nr. 78), fuglebeskyttelsesområde (nr. 57) og ramsarområde (nr. 27) jf. habitatbekendtgørelsen. Ydermere er store områder langs Vadehavets kyster udpeget som Natura 2000-områder (se bilag 3).

Tilførsel af næringsstoffer kan påvirke vandmiljøet, og arter og naturtyper i Natura 2000-områderne. For de fleste marine områder vurderes kvælstof dog at spille den afgørende begrænsende rolle, mens fosfor ikke vurderes at være betydende for primærproduktionen og vandmiljøet i marine områder generelt. Dette vurderes at være tilfældet for vandmiljøet i Vadehavet, bl.a. baseret på overvågningsdata og rapporter fra DMU og de tidligere amter^{10 11 12}.

Med baggrund i ovenstående vurdering ses der på udpegningsgrundlaget for Natura 2000 områderne ikke at være marine arter og naturtyper, som vil skades ved tilførsel af fosfor, ligesom ingen af de i Vadehavet kendte bilag IV-arter, eller deres yngle- og rasteområder, vurderes at blive beskadiget eller ødelagt ved fosfortilførsel.

Tilførslen af fosfor fra bedriftens aftalearealer ved almindelig udvaskning gennem jorden til Vadehavet vurderes således konkret ikke at påvirke vandområdernes tilstand eller de naturtyper og arter, der forekommer i de internationale naturbeskyttelsesområder, herunder udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder og bilag IV-arter i forbindelse med Vadehavet (se bilag 3).

Vandløb

Fosfor tilført vandmiljøet kan have negative konsekvenser for arter og naturtyper i vandmiljøet, særligt gennem en øget primærproduktion af planktonalger, som kan medføre øget iltforbrug, nedsat iltkoncentration, svovlbrintedannelse, udskygning m.v.

Næringsstoffer tilført vandløb og de naturtyper der er tilknyttet vandløbet, vurderes dog generelt at have en meget kort opholdstid i vandløbssystemet, og evt. øget algevækst og de sekundære effekter heraf, vil pga. vandets korte opholdstid samt høje opblandingsgrad, ikke medføre væsentlige påvirkninger af vandløbets arter og naturtyper. Der vurderes derfor ikke at være arter eller naturtyper i vandløbene som er fosforfølsomme.

Tilførslen af fosfor fra bedriftens aftalearealer ved almindelig udvaskning gennem jorden til Sdr. Vejrup Bæk, Vester og Øster Fonager Bæk vurderes således konkret

¹⁰ Vandmiljø og Natur 2007 – NOVANA. DMU 2009, s. 70

¹¹ Basisanalysen del II – Vanddistrikt 55. Ribe Amt 2006.

¹² Estimation of nutrient reductions to achieve phytoplankton ecological targets in the Wadden Sea. DMU 2008, s. 8.

ikke at påvirke vandløbenes tilstand eller skade de naturtyper og arter der forekommer i vandløbene, herunder udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områder og bilag IV-arter i forbindelse med vandløbene (se bilag 3).

Ved voldsomme, akutte tilførsler af organisk stof til vandløb, herunder overfladeafstrømning af husdyrgødning, kan der dog risikere at opstå en tilstand af iltfattighed, svovlbrintedannelse samt uhygiejniske forhold, som vil være til skade for vandmiljøet.

Esbjerg Kommune har i denne redegørelse vurderet på risikoen for direkte udløb af husdyrgødning til vandmiljøet, bl.a. særligt vandløbsnære arealer, skrånende arealer m.v.

En del af aftalearealer ligger ved eller i nærheden af vandløb:

- Sdr. Vejrup Bæk krydser Mark nr. I og er B1- målsat (Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk).
- Mark nr. 71-3 grænser på en mindre strækning op til Vester Fonager Bæk, der er målsat C-målsat (afledning af vand)
- Mark 71-9 grænser op til Øster Fonager Bæk der er B1- målsat (Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk).
- Mark 22-0, 21-0, 24-0, 25-0, 26-0, 27-0, A, B grænser op til Stårup Bæk der er B1-målsat (Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk).
- Mark 44-0 og 45-0 grænser op til mindre vandløb der udmunder i Sneum Å. Vandløbet er B1- målsat (Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk).

Vandløbene er målsat som henholdsvis C afledning af vand og B1 gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk. Aftalearealerne skråner på intet sted stærkt ned mod vandløbene. Der er ikke fundet særlige risikoelementer, som kunne betinge særlige krav til håndtering af husdyrgødningen på bedriftens arealer, for at sikre vandmiljøet, arter eller naturtyper imod skade. Esbjerg Kommune vurderer på dette grundlag at der ikke vil ske væsentlige påvirkninger af miljøet i vandløb, som følge af projektet, når der opretholdes en dyrkningsfri bræmme på minimum 2 m jf. vandløbslovens § 69.

Søer:

Søer kan, grundet vandets længere opholdstid end i vandløb, påvirkes af udvaskning af næringsstoffer. Søer vurderes særligt at være sårbare overfor tilførsel af fosfor, som oftest er den begrænsende faktor for søens algeproduktion, hvorimod kvælstof (nitrat) ikke vurderes at være afgørende for søernes tilstand.

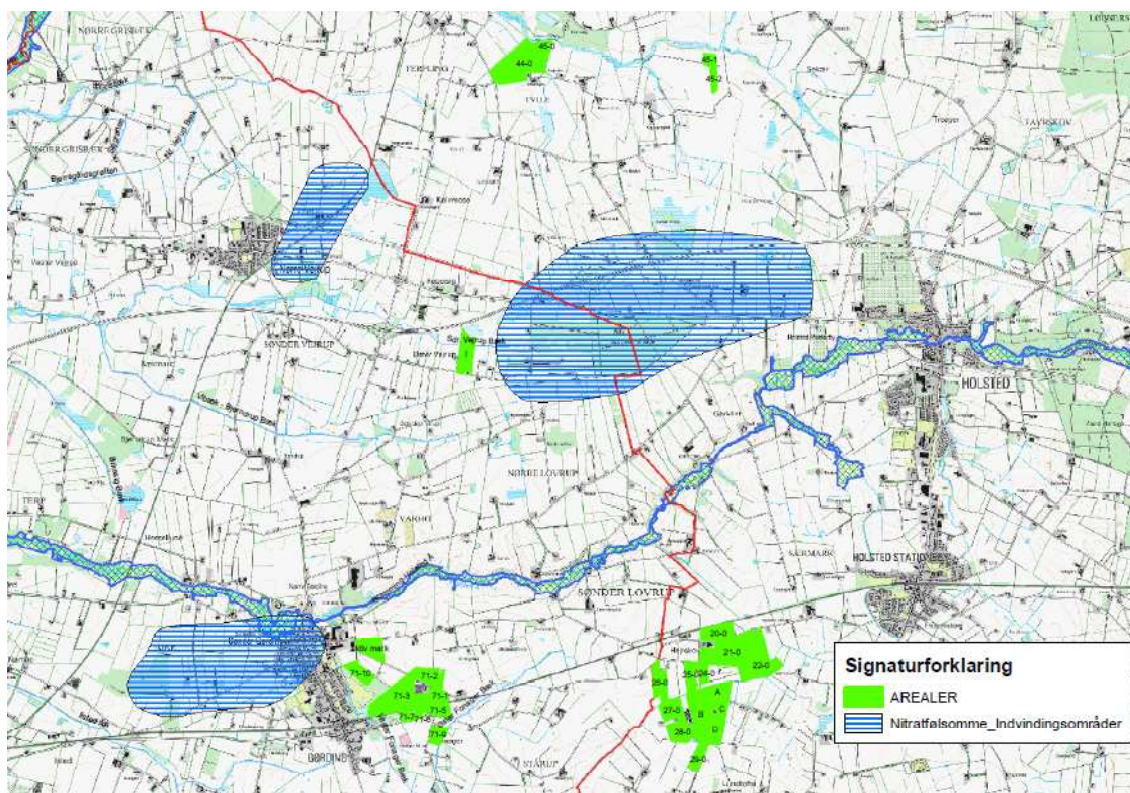
Miljøcenter Ribe har oplyst Esbjerg Kommune om en række søer af naturtyperne nr. 3130, 3150 og 3160 indenfor Natura 2000-områder, som ikke fremgår af www.arealinfo.dk eller Miljøstyrelsens kortværk. Disse søer vurderes af Esbjerg Kommune at kræve beskyttelse på lige fod med allerede kortlagte/omfattede søer.

Bedriftens aftalearealer vurderes dog ikke at ligge i oplandet til søer indenfor Natura 2000-områder eller søer med regional eller lokal beskyttelsesinteresse.

Samlet set vurderes det, at fosfor til vandløb, søer og kystvande ikke vil skade de internationale naturbeskyttelsesområder eller medføre en væsentlig miljøpåvirkning af områder af særlige regionale- eller lokale beskyttelsesinteresser og at der derfor ikke er grundlag for at skærpe det fastlagte beskyttelsesniveau.

Nitrat til grundvand - nitratfølsomme vandindvindingsområder

Som der fremgår af kort 12 nedenfor, er ingen af aftalearealer placeret inden for områder, der i de af miljøministeren vedtagne retningslinier i Regionplan 2016 er udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde, eller i områder hvor der er udarbejdet indsatsplaner. Derfor er der ikke krav til udvaskningen af nitrat fra aftalearealerne.

Kort 12. Aftalearealernes placering i forhold til nitratfølsomme indvindingsområder.

Bedst tilgængelige teknologi (BAT)

Med begrebet "bedst tilgængelig teknologi" menes den teknik, som mest effektivt giver et højt beskyttelsesniveau for miljøet som helhed og som samtidig er afvejet i forhold til fordele og økonomiske udgifter. Redegørelsen for BAT skal som minimum følge kravene i EU-kommissionens referencedokument om BAT for intensivt hold af svin og fjerkræ (BREF-dokument).

Vurderingerne skal ske i forhold til følgende aspekter:

1. Godt landmandskab
2. foder
3. staldindretning
4. forbrug af vand og energi
5. opbevaring af husdyrgødning
6. udbringning.

Ad 1:

I henhold til BREF dokumentet er det BAT, at træne og uddanne medarbejdere; registrere vand- og energiforbrug, foderforbrug, affaldsdannelse, samt anvendelsen

af husdyrgødning og handelsgødning; udarbejde gødningsplaner; samt have en fremgangsmåde ved uheld.

Husdyrbruget angiver at have BAT jf. følgende:

- Ansatte på ejendommen er orienteret om at ejendommen er miljøgodkendt og godkendelses indhold.
- Dagligt bliver der foretaget tjek af foderanlæg, ventilation og gyllebeholder. Hver uge foretages der et egentlig tjek. Hvert kvartal registreres vand og el forbrug.
- Hovedparten af vandforbruget udgøres af drikkevandet til søerne, smågrisene og polte/slagtesvinene. Produktionsanlægget er opført med nyeste viden omkring vandforsyning og drikkekopper.
- Produktionen indgår i Danavl avlskoncept.
- Affald på ejendommen sorteres efter EAK nr. og bortskaffes efter Esbjerg kommunes gældende regler.
- Hver uge bliver der foretaget tjek af foderanlæg, ventilation og gyllebeholder.

Gødning afsættes til aftalearealer, der drives af firmaerne Mosevang I/S og Torben V Pedersen Landbrug, det vil sige de udarbejder markplaner og gødningsregnskaber.

I tilfælde af uheld og driftforstyrrelser skal beredskabsplanen følges. Den skal være let tilgængelig i alle bygninger.

Esbjerg Kommune vurderer, at husdyrbruget med hensyn til management har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedst tilgængelige teknologi. Der stilles i godkendelsen vilkår om, at der sker en kvartalvis registrering af vand – og energiforbrug for at bibeholde og øge fokus på forbruget og muligheder for at reducere dette. Som tidligere nævnt under ovenstående afsnit om driftsforstyrrelser og uheld, stilles vilkår om, at der skal udarbejdes en beredskabsplan for husdyrbruget.

Ad 2:

I henhold til BREF dokumentet er det BAT at sikre effektiv fodring gennem sammensætning af næringsstofindholdet i foderet, og løbende kontrol, således at det stemmer overens med dyrenes behov, samt at reducere indholdet af råprotein i foderet.

Husdyrbruget angiver at have BAT jf. følgende punkter

Der foderoptimeres således at dyrene i de enkelte staldafsnit fodres med reduceret indhold af protein og fosfor. Foderleverandøren skal levere foderblandinger der opfylder kravene. Der bliver ikke stillet vilkår herom, da foderoptimering ikke indgår som et virkemiddel, da ansøger ønsker fleksibilitet mht. fodringen. Foderplaner med de fastsatte foderkorrektioner udarbejdes for de enkelte staldafsnit. Søer, smågrise, polte og slagtesvin fasefodres, så næringsstofferne

tilpasses deres størrelse og behov. Der bliver stillet vilkår herom. Da dyrenes indtag af protein bliver reduceret bliver deres udledning af kvælstof også mindre.

Desuden tilsættes fytase til foderet, hvorved fosfor bliver mere tilgængeligt.

Foder opbevares i foderlade og der er etableret et blanderum hvor foderet håndteres.

Esbjerg Kommune vurderer, at husdyrbruget med hensyn til fodringsstrategier har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedst tilgængelige teknologi. Via udarbejdelse af foderplaner optimeres fodring så unødigt forbrug af råvarer undgås.

Ad 3:

I henhold til BREF-dokumentet er det BAT at anvende følgende staldsystemer:

Smågrisestalden er indrettet som to klimastald med delvist spaltegulve.
Slagtesvinestalden er indrettet med delvist spaltegulv med 50-75% fast gulv.
Farestalden er etableret med delvist spaltegulv.
Drægtighedsstalden er indrettet som løsdrift med delvist spaltegulv.

Det valgte staldsystemet til slagtesvin er beskrevet i BAT-byggeblad 106.04-52 og staldsystemet til smågrise er beskrevet i BAT-byggeblad 106.03-52. Det valgte system i farestalden er beskrevet i BAT-byggeblad 106.02-51. Der er endnu ikke lavet BAT-byggeblade for søer i løbe- og drægtighedsstalde, men Esbjerg kommune vurderer det anvendte staldsystem som BAT.

Ved at vælge større andel fast gulv reduceres gyllekanalernes overflade, hvorved ammoniakemissionen reduceres.

Der er etableret et Scan Airclean anlæg, der er et kemisk luftrensingsanlæg. Ammoniakfordampning fra svinestalde kan reduceres væsentligt ved luftrensning med svovlsyre. Luften fra stalden renses ved at ventilationsluften ledes igennem et filter, som overrisles med svovlsyreopløsning. På denne måde omdannes ammoniak fra luften til ammonium, som indeholdes i væsken fra renseprocessen. Kvælstof på ammoniumform fordampes ikke. Væsken fra renseprocessen er en svovlholdig ammoniumgødning, der ledes til gyllebeholder. Scan Airclean luftrensningssystem, fjerner mellem 65 og 70 % af ammoniakemissionen fra alle staldene, bortset fra farestalden. Beregningsmæssigt fjernes 3688 kg ammoniak mere end det generelle ammoniakkrav tilsiger.

Esbjerg Kommune vurderer, at husdyrbruget med hensyn til staldsystemer har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedst tilgængelige teknologi. Der er tale om udvidelse i eksisterende bygninger hvor forsureningsanlæg eller gyllekøling er fravalgt da der i stedet er valgt at etablere luftrensningssystem til at reducere ammoniakfordampning.

Ad 4:

I henhold til BREF-dokumentet er det BAT at registrere vand og energiforbruget, at forebygge spild fra drikkevandsinstallationer og reparere evt. lækager, at anvende naturlig ventilation i videst muligt omfang, at optimere evt. ventilationssystem og installere energibesparende belysning.

Husdyrbruget angiver at have BAT jf. følgende punkter

Vand spild er begrænset i og med alle dyrene drikker af drikkekopper.
Vandforbruget registreres hvert kvartal således, at eventuelle utætheder vil blive opdaget og udbedret.

Ventilationssystemet er frekvensstyret, det vil sige at ved et lavt ventilationsbehov vil anlægget drosle ned og forbruge mindre strøm til driften. Lyssystemet er PLC styret. Systemet muliggør en digitalstyring af lys behov. Dette betyder, at lys mængden øges ved fodring mv. På denne måde kan forbruget af lys tilpasses det egentlige behov. Produktionen drives med en opdateret viden omkring fodring, vand, varme, lys mv. El forbruget registreres kvartalvis, og der holdes løbende ajourføring med diverse emner til energibesparende foranstaltninger

Esbjerg Kommune vurderer, at husdyrbruget med hensyn til vand- og energiforbrug har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedst tilgængelige teknologi. Som nævnt under management stilles der i godkendelsen vilkår om, at der sker en kvartalvis registrering af vand – og energiforbrug for at bibeholde og øge fokus på forbruget og muligheder for at reducere dette.

Ad 5:

For så vidt angår BAT ved opbevaring af flydende husdyrgødning omfatter dette en stabil beholder, der kan modstå påvirkning og som er tæt og beskyttede mod tæring; at gylle kun omrøres lige før tømning i forbindelse med udbringning; samt at tanken overdækkes med fast låg eller flydelag.

Husdyrbruget angiver at have BAT jf. følgende punkter

- Gylle opbevares i gyllebeholdere med fast overdækning.
- Gyllebeholdere efterses årligt for evt. sprækker i overjordisk del og kabler tjekkes for skader og slidtage. Ved eventuelle skader kontaktes leverandøren.
- Gyllen omrøres kun forud udkørsel.
- Gylletankene er tilmeldt lovpligtige eftersyn, hvilket betyder at tanken hvert 10 år bliver kontrolleret af en autoriseret kontrollant.
- Gyllen separeres og fiberfraktionen afsættes til biogasanlæg

Esbjerg Kommune vurderer, at husdyrbruget med hensyn til opbevaring af husdyrgødning har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedst tilgængelige teknologi. Bl.a. etableres der teltduk på den store gyllebeholder for at mindske ammoniakemissionen.

Ad 6:

I henhold til BREF-dokumentet er det BAT at tilpasse den gødningsmængde, der skal spredes på marken med arealet og afgrødernes behov; undgå at sprede gødningen når marken er mættet med vand, er oversvømmet eller dækket af sne; samt udsprede gødningen umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst og næringsstof optag forekommer.

Husdyrbruget udbringer ikke selv gødning, da dette udføres af firmaerne Mosevang I/S og Torben V Pedersen Landbrug.

Samlet set vurderer Esbjerg Kommune, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknologi for alle de ovennævnte 6 punkter. Det vurderes, at der som følge af BAT redegørelsen ikke er nødvendigt at skærpe det gældende beskyttelsesniveau.

Ophør

Ved ophør af driften af husdyrbruget, vil det blive sikret, at de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare foretages, og at stedet bringes tilbage i tilfredsstillende tilstand. Oplagret husdyrgødning, affald, maskiner og andet materiel vil blive bortskaffet. Gyllekanaler og gylletanke vil blive rengjort, således at der ikke er fare for forurening med husdyrgødning og ensilagesaft.

Esbjerg Kommune vurderer, at disse tiltag er tilstrækkelige til at undgå forureningsfare og til at sikre, at ejendommen ikke vil blive et attraktivt levested for eksempelvis rotter. Endvidere vurderes det, at disse tiltag vil sikre, at ejendommen ikke kommer til at fremstå som et øde og forladt element i landskabet. Der stilles vilkår om, at husdyrbruget ved ophør skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at undgå forureningsfare.

Alternative muligheder

Da udvidelsen/ændringen af dyreholdet sker i eksisterende nyere stalde med delvis spaltegulv, som er BAT, er der ikke vurderet nærmere på indførelse af andre teknologier. Gyllekøling og gylleforsuring er fravalgt, da kemisk luftrensning har en større effekt på ammoniakemissionen.

Hvis Esbjerg kommune ikke kan godkende udvidelsen af svineproduktionen, vil produktionen fremover forblive som nugældende godkendelse eller også vil produktionen blive nedtrappet eller anden anvendelse af bygningerne fundet. Dette vil ikke i sig selv medføre, at der ikke udbringes husdyrgødning på de pågældende arealer fremover. Idet der efter udvidelsen ikke sker en væsentlig forøgelse i ammoniakdeposition, kvælstofudvaskning og fosforoverskud i forhold til nudrift, anses 0-alternativet ikke for at have en mere positiv effekt på miljøet, end hvis udvidelsen med de stillede vilkår og forudsætninger gennemføres.

0-alternativet

Niels Pedersen ønsker at udvide sin avls- og opformeringsbesætning i eksisterende stalde, og dermed fremtidssikre bedriften, således at bedriften også i fremtiden kan bestå. Hvis den ønskede udvidelse ikke kan gennemføres, vurderes det, at ejendommen på længere sigt vanskeligt kan drives som et moderne produktionslandbrug.

Bemærkninger i forbindelse med indledende annoncering af det ansøgte projekt

I forbindelse med offentliggørelse af det ansøgte projekt i Bramming Ugeavis den 9. december 2008 har Esbjerg Kommune modtaget kommentarer, indsigelser og forslag til projektet fra Allan Elsted Hansen og Ulla Bækman

Bemærkningerne vedrører følgende forhold:

1. Øgede gener i form af lugt, fluer og transport

2. Foringelse af landskabet og områdets ejendomspriser
3. Desuden er der blevet rejst spørgsmål angående nudriften

De indkomne bemærkninger har været inddraget i udarbejdelsen af forslaget til miljøgodkendelsen i det omfang, der har været grundlag herfor som følger:

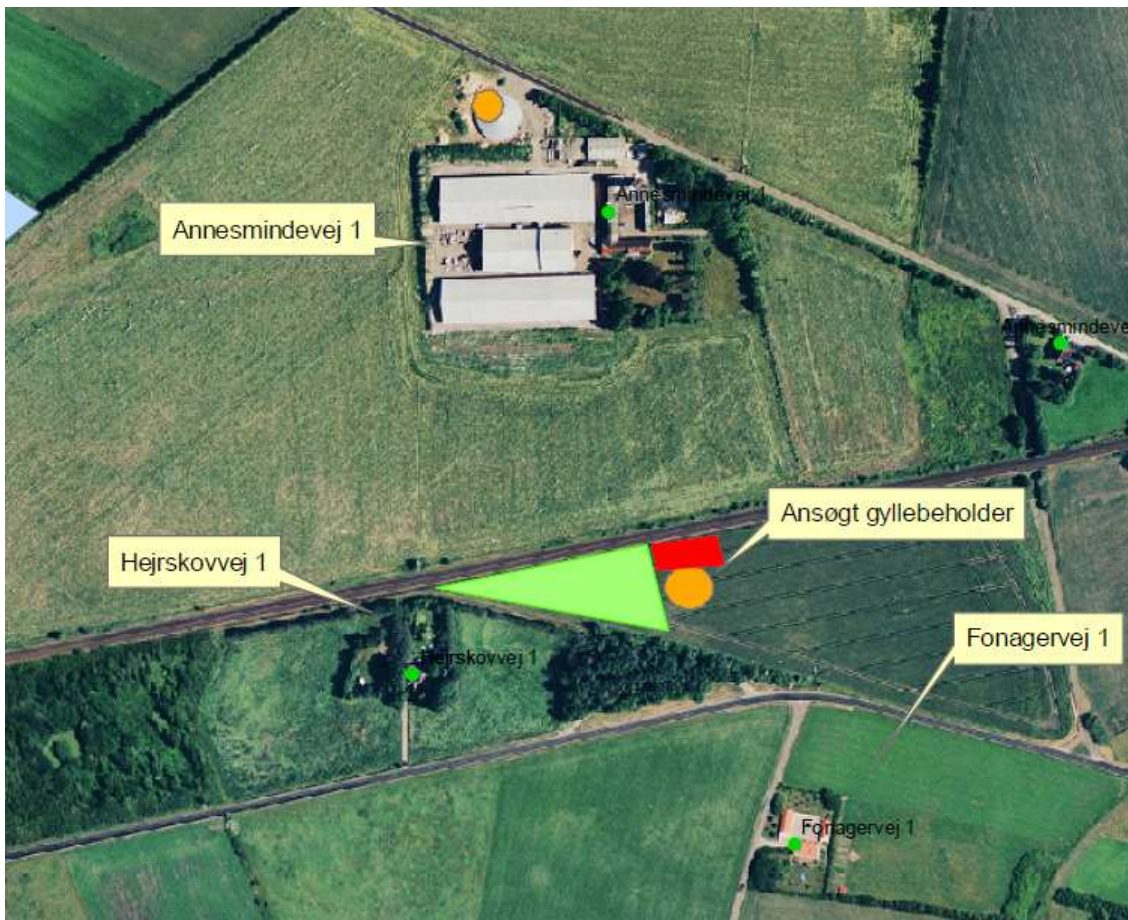
Esbjerg kommune har i samarbejde med konsulenten fået afklaret spørgsmålene angående nudriften. Det vurderes at nudriften er korrekt oplyst. Det er dog korrekt, at der er noget beplantning på jordvoldene, der har været mangelfuld, og derfor ikke har opfyldt tilladelsen fra Ribe Amt. Der er valgt en ny entreprenør til at færdiggøre opgaven. Med hensyn til øgede gener i forbindelse med udvidelsen bliver der stillet vilkår til driften således, at genekriterier er overholdt. Den nye gylletanksplacering er blevet vurderet og der er udarbejdet en landskabsanalyse, som der på baggrund af, vil blive stillet vilkår til etableringen af gyllebeholderen.

Høring

I løbet af den 6 ugers høringsperiode er der kommet bemærkninger fra Hejrskovvej 1 og Fonagervej 1. Hejrskovvej 1 er generelt bekymret for hvad der må komme af gener i forbindelse med udvidelsen, men primært ønsker de en anden placering af gyllebeholderen. De ønsker en placering af gyllebeholderen, der gør den mindre synlig i landskabet, især set fra deres ejendom. Fonagervej 1 har bemærkninger til 5 punkter i sagen omhandlende: Etablering af gyllebeholder i det åbne land, separering af gyllen, luftrensningsanlægget, lugtgener og transport gennem Gørding by.

Esbjerg kommune har forholdt sig til de indkomne bemærkninger på følgende vis:

Der er stillet vilkår til at al gylle skal separeres samt at rørføringen til ny gyllebeholder skal etableres i henhold til byggeblad. Der udarbejdes en beredskabsplan for hele ejendommen, også den eksterne gyllebeholder. Forklaringen på den valgte placering af gylletanken er uddybet, og der henledes i øvrigt til den udarbejdede landskabsanalyse samt ønsket om at få tung trafik uden om Gørding by. Trafikken på Hejrskovvej og øvrige transportveje er blevet vurderet til at kunne klare den belastning, der vil være i forbindelse med kørsel af gylle. Den separerede fiberdel afsættes til Biogas, hvor kopi af kontakt er indsendt til Esbjerg kommune. Luftrensningsanlægget er en godkendt teknologi til rensning af ammoniak i afgangsluften, der er stillet vilkår, der sikrer driften af dette anlæg. OML beregningerne er udført af en uvildig konsulent fra Landbo Limfjord. Kommunen har gennemgået resultaterne i samarbejde med denne konsulent, og har efterfølgende fået beregnet lugtgenerne til Fonagervej 1. Det viste sig at genekriteriet svarende til byzone er overholdt på den pågældende ejendom. Der vil blive stillet vilkår til, at kørsel gennem Gørding by skal foregå med lastbil, og der skal etableres beplantning af trekantsareal vest for gyllebeholderen, se kort 13.

Kort 13. Rød markering er beplantning mod nord og grøn markering er beplantning mod vest

Samlet vurdering

Esbjerg Kommune vurderer, at der kan meddeles tilladelse til det ansøgte da:

- Der er truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik,
- Husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne, samt
- Udvidelse og drift af husdyrbruget ikke medfører væsentlige virkninger på miljøet.

Bilag 1

Anmeldepligtige aktiviteter, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 19b:

1. Tilplantning med juletræer og skov, flerårige energiafgrøder, levende hegn og lignende i fuglebeskyttelsesområder.
2. Rydning af samt træartsskifte og plantning i løvskov.
3. Ændring i tilstanden af søer, heder, moser og lignende, strandenge, strandsumpe, ferske enge og overdrev, der ikke opfylder størrelseskravet i § 3.
4. Ændring i tilstanden af indlandssaltenge, kilder og væld samt vandløb, der ikke er udpeget efter § 3.
5. Opdyrkning af vedvarende græsarealer i fuglebeskyttelsesområder.
6. Opdyrkning, tilplantning og sandflugtsdæmpning på klitter.
7. Rydning af krat af havtorn, gråris og enebær samt skov af skovfyr på klitter.
8. Rydning af krat af enebær på overdrev, der ikke er omfattet af § 3.
9. Væsentlig ændring inden for kort tid i græsningsintensitet, herunder ophør medgræsning eller høslet.
10. Væsentlig ændring i anvendelsen af husdyrgødning, herunder ændret gødskning fra handelsgødning til husdyrgødning.
11. Etablering af anlæg, der er nødvendige for erhvervet, herunder veje.
12. Etablering af ikke-godkendelsespligtige virksomheder i områderne, der kan medføre betydelige forstyrrelser (eksempelvis støj).

Bilag 2:

Vejledning om etablering og overdækning af kompost i markstakke

Skov- og Naturstyrelsen, september 2004

Vejledning om etablering og overdækning af kompost i markstakke samt overdækning af fast gødning

Indledning

I Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v., nr. 604 af 15. juli 2002, stilles der blandt andet skærpede krav til overdækning af markstakke og møddinger. I § 11, stk. 1 er det præciseret, at kompost med et tørstofindhold på mindst 30 % må oplagres i marken, såfremt oplaget er overdækket med kompost dug eller lufttæt materiale. Bestemmelsen trådte i kraft den 1. august 2004. Kravet om overdækning gælder ligeledes for fast gødning uden daglig tilførsel ifølge § 12 stk. 2.

De skærpede krav til overdækning har som formål at begrænse ammoniaktabet og er en del af Ammoniakhandlingsplanen fra 2001. Den øgede fokusering på ammoniaktabet inkl. kravet om overdækning har medført behov for modernisering af afsnit 5.1 vedrørende § 11 stk. 1 i vejledning nr. 7/1993 fra Miljøstyrelsen. Den reviderede tekst fremgår af det følgende.

Hvad må lægges i markstak?

Som hovedregel skal fast husdyrgødning (incl. dybstrøelse) opbevares i en mødding med fast bund og afløb. Kompost må dog opbevares i marken såfremt tørstofprocenten er mindst 30 % for ethvert delparti. Dybstrøelse, der har ligget i en stald i 3-4 måneder i gennemsnit, er oftest så kompostlignende, at det kan opbevares i marken. Dybstrøelse fra fjerkræstalde kan være kompostlignende allerede efter 1-2 måneder.

En undtagelse er dybstrøelse fra svinestalde uden separat gødeareal. Svin fordeler ikke gødningen naturligt over hele måtten, som f.eks. kvæg gør det, men gøder i stedet i afgrænsede områder. Der er derfor risiko for, at gødningsmåtten bliver uhomogen med områder hvor tørstofindholdet er betydeligt under 30 %. For at modvirke risikoen for udvaskning fra markstakke fra sådanne stalde, skal der udlægges betydelige mængder halm på jorden under markstakken, f.eks. et lag svarende til et stempelslag af en bigballe.

I svinestalde med separat gødeareal, afsættes en meget stor del af gødningen her, og dybstrøelsen i lejearealet bliver mere homogen og tør. Den kompostlignende gødning fra lejearealet kan dermed umiddelbart opbevares i markstak, mens gødningen fra det separate gødeareal ikke kan opbevares i markstak.

Gødningsmåtten under kalve- og svinehytter kan tilsvarende kompostlignende dybstrøelse opbevares i markstak forudsat stakken overdækkes.

Etablering og vedligeholdelse af dybstrøelsesmåtter i kvæg- og svinestalde

Inden der indsættes dyr i stalden, boksen eller stien, skal der udlægges et tykt lag halm, der kan absorbere gødning og urin og dermed sikre omsætningen. En velfungerede og homogen måtte sikres ved at der jævnlige, gerne dagligt, tilføres strøelse. Strøelsen skal fordeles i stalden, boksen eller stien, og særligt områder hvor måtten er belastet med meget trafik eller afsætning af gødning skal tilføres ekstra strøelse.

Placering af markstakke

Jf. § 6 stk. 1 i Bekendtgørelse om erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v., nr. 604 af 15. juli 2002 skal markstakke overholde de samme afstandskrav som møddingspladser, stalde mv.

Kategori	Afstandskrav, meter
Enkelt vandindvindingsanlæg	25
Fælles vandindvindingsanlæg	50
Vandløb (herunder dræn) og søer	15
Offentlig vej og privat fællesvej	15
Levnedsmiddelvirksomhed	25
Beboelse på samme ejendom	15
Til naboskel	30

Stakkene bør højst ligge samme sted i 12 måneder og må ikke placeres samme sted igen før efter 5 år.

I tilfælde af udvaskning eller afstrømning fra markstakken kan det lokale vandmiljø skades og det fremgår af § 11 stk. 1, at markstakken ikke må medføre risiko for forurening af grund- eller overfladevand. Stakken må derfor f.eks. ikke placeres på arealer som skråner mod vandløb og søer og må ikke ifølge § 6 stk. 1 placeres nærmere end 15 meter fra f.eks. dræn.

Hvis en markstak placeres uhensigtsmæssigt kan det give anledning til gener for naboer. Derfor anbefales det, at markstakke placeres med størst mulig afstand til naboer.

Markstakke bør placeres så de ligger mest muligt i læ. Er stakken udsat for vind, er der stor risiko for at overdækningen blæser i stykker.

Overdækning af markstakke

Markstakken skal overdækkes umiddelbart efter udlægning. Dette gælder også selvom udlægningen foregår i et gødningshus eller lign. En midlertidig opbevaring af dybstrøelse/kompost på marken i op til en uge i forbindelse med udspreddning betragtes dog ikke som en egentlig oplagring i forbindelse med § 11 stk. 1, og er derfor ikke omfattet af krav om overdækning.

Materialer egnet til overdækning af markstakke

I husdyrgødningsbekendtgørelsens § 11 stk. 1 er der nævnt kompostduk eller lufttæt materiale som mulighed. I nedenstående oversigt er der nævnt en række materialer, der lever op til kravene i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Materiale	Bemærkninger
Plastfolie	Leveres i mange forskellige kvaliteter og dimensioner. Det anbefales at der anvendes en folie med en tykkelse på mindst 0,15 mm for at sikre at den er tilstrækkelig robust overfor mekaniske påvirkninger.
Presenning, tæt	Leveres i mange forskellige kvaliteter og dimensioner. Presenningen bør være UV-stabiliseret, da levetiden ellers er begrænset

Presenning, vævet	Vævede presenninger skal som minimum være lige så lufttætte som kompostdug.
Kompostdug	Forhandles under produktnavne som fiberdug eller geotextil. Bør have en kvalitet svarende til minimum 100 gram/m ² for at sikre at den er tilstrækkeligt robust overfor mekaniske påvirkninger. Dugen bør være UV-stabiliseret, da levetiden ellers er begrænset.

Fastholdelse af overdækningen

Da et af formålene med overdækningen er at reducere lufttilgangen, bør stakken overdækkes så lufttæt som muligt. Det kræver store overlap i samlinger og omhyggelighed med tildækning langs kanter og i overlap.

På grund af den omsætning der vil ske, på trods af overdækningen, synker markstakken sammen efter etablering. Det betyder, at overdækningen kommer til at ligge løst på stakken med risiko for, at den blæses af stakken eller rives itu. Derfor er det nødvendigt at overdækningsmaterialet fastholdes på stakken. Til dette formål kan f.eks. anvendes halmballer, bildæk, sandsække eller lignende. Som en tommelfingerregel bør stakken overdækkes lige så omhyggeligt som en ensilagestak.

Vedligeholdelse af overdækningen

Overdækningen skal tilses jævnlige i løbet af opbevaringsperioden. Skader, i form af huller i overdækningen, skal straks udbedres.

Bilag 3

Natura 2000-områder og det samlede udpegningsgrundlag for disse, samt de særligt beskyttede arter:

Udpegningsgrundlag - habitatområder

Habitatområde 78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde

Arter:

1095 Havlampret (*Petromyzon marinus*)

1096 Bæklampret (*Lampetra planeri*)

1099 Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)

1103 Stavsild (*Alosa fallax*)

1106 Laks (*Salmo salar*)

1113 *Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)

1351 Marsvin (*Phocoena phocoena*)

1355 Odder (*Lutra lutra*)

1364 Gråsæl (*Halichoerus grypus*)

1365 Spættet sæl (*Phoca vitulina*)

Naturtyper:

1110 Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand

1130 Flodmundinger

1140 Mudder- og sandflader blottet ved ebbe

1150 * Kystlaguner og strandsøer

1160 Større lavvandede bugter og vige

1170 Rev

1310 Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter, der koloniserer mudder og sand

1320 Vadegræssamfund ¹⁾

1330 Strandenge

2110 Forstrand og begyndende klitdannelser

2120 Hvide klitter og vandremiler

2130 * Stabile kystklitter med urteagtig vegetation (grå klit og grønsværklit)

2140 * Kystklitter med dværgbuskvegetation (klithede)

2160 Kystklitter med havtorn

2170 Kystklitter med gråris

2180 Kystklitter med selvsåede bestande af hjemmehørende træarter

2190 Fugtige klitlavninger

2310 Indlandsklitter med lyng og visse

2330 Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene

3130 Ret næringsfattige søer og vandhuller med små amfibiske planter ved bredden

3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

3160 Brunvandede søer og vandhuller

3260 Vandløb med vandplanter

4010 Våde dværgbusksamfund med klokkelyng

4030 Tørre dværgbusksamfund (heder)

6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)

6230 * Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund

6410 Tidvis våde enge på mager eller kalkrig bund, ofte med blåtop

7150 Plantesamfund med næbfrø, soldug eller ulvefod på vådt sand eller blottet tør

7230 Riggær

9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

91D0 * Skovbevoksede tørvemoser

¹⁾ Vadegræs er indført (ca. 1930) til Danmark og er invasiv. Typen kræver derfor ikke beskyttelse

Habitatområde 79 Sneum Å og Holsted Å 1096 Bæklampret (Lampetra planeri)

Arter:

1099 Flodlampret (*Lampetra fluviatilis*)

1113 *Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)

1355 Odder (*Lutra lutra*)

Naturtyper:

3140 Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

3260 Vandløb med vandplanter

6210 Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund (* vigtige orkidélokalteter)

6230 * Artsrige overdrev eller græsheder på mere eller mindre sur bund

6430 Bræmmer med høje urter langs vandløb eller skyggende skovbryn

7140 Hængesæk og andre kærsmfund dannet flydende i vand
 7220 * Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand
 7230 Rigkær
 9190 Stilkegeskove og -krat på mager sur bund

Udpegningsgrundlag - fuglebeskyttelsesområder:

Y=Ynglende i.h.t. DMU's database
 T=Trækkende i.h.t. DMU's database
 Kriterier (F1-F7, se www.blst.dk)

SPA 57 Vadehavet

Bramgås		T	F2, F4
Klyde	Y	T	F1,F2, F4
Hvidbrystet præstekrave	Y	Tn	F1,F2
Hjejle		T	F2, F4
Almindelig ryle	Y	T	F1,F2, F4
Lille kobbersneppe		T	F2, F4
Dværgmåge		Tn	F2, F5
Sandterne	Y		F1
Splitterne	Y		F1
Fjordterne	Y		F1
Havterne	Y		F1
Dværgterne	Y		F1
Mørkbuget knortegås		T	F4
Lysbuget knortegås		T	F4
Gravand		T	F4
Pibeand		T	F4
Krikand		T	F4
Spidsand		T	F4
Skeand		T	F4
Ederfugl		T	F4
Sortand		T	F4,F7
Strandhjejle		T	F4
Strandskade		T	F4
Stor regnspove		T	F4
Rødben		T	F4
Hvidklire		T	F4
Islandsk ryle		T	F4
Sandløber		T	F4

Bilag IV-arter:

Fortegnelse over i Danmark nuværende naturligt hjemmehørende arter omfattet af habitatdirektivets bilag IV (evt. blot som strejfgæster, markeret med "):

Dyrearter

Pattedyr

Alle arter af småflagermus (Microchiroptera spp.)
 Hasselmus (Muscardinus avellanarius)
 Birkemus (betulina)
 Odder (Lutra lutra)
 Marsvin (Phocoena phocoena)
 Alle andre arter af hvaler (Cetacea spp.)

Krybdyr

Læderskildpadde (Dermochelys coriacea)
 Uægte karett ("Caretta caretta")
 Bastardskildpadde (Lepidochelys kempii)"
 Europæisk sumpskildpadde (Emys orbicularis)
 Markfirben (Lacerta agilis)

Padder

Stor vandsalamander (Triturus cristatus)
 Klokkefrø (Bombina bombina)
 Løgfør (Pelobates fuscus)
 Løvfør (Hyla arborea)
 Spidssnudet frø (Rana arvalis)

Springfrø (*Rana dalmatina*)
Strandtudse (*Bufo calamita*)
Grønbroget tudse (*Bufo viridis*)

Fisk
Snæbel (*Coregonus oxyrhynchus*)

Insekter
Bred vandkalv (*Dytiscus latissimus*)
Lys skivevandkalv (*Graphoderus bilineatus*)
Eremit (*Osmoderma eremit*)
Sortpletet blåfugl (*Maculinea arion*)
Grøn mosaikguldsmed (*Aeshna viridis*)
Stor kærguldsmed (*Leucorrhinia pectoralis*)
Grøn kølleguldsmed (*Ophiogomphus cecilia*)

Bløddyr
Tykskallet Malermusling (*Unio crassus*)

Planter

Enkelt månerude (*Botrychium simplex*)
Vandranke (*Luronium natans*)
Liden Najade (*Najas flexilis*)
Fruesko (*Cypripedium calceolus*)
Mygblomst (*Liparis loeselii*)
Gul stenbræk (*Saxifraga hirculus*)
Krybende sumpskærm (*Helosciadium repens* (= *Apium repens*))

Produktion: Esbjerg Kommune
Foto: Torben Meyer

Esbjerg
Kommune

Torvegade 74 . 6700 Esbjerg
Tlf: 7616 1616 . Fax: 7616 0969
miljo@esbjergkommune.dk
www.esbjergkommune.dk